

UNIVERZITA KARLOVA
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

MOTIVACE K POSLÁNÍ
SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ

Martin Budek, DiS.

2024

Katedra: Katedra sociální práce

Vedoucí: Mgr. Bc. Eliška Hudcová, Ph.D.

Studijní program: Pastorační a sociální práce

Studijní obor: PSP9 (0923RP240004)

Prohlašuji, že jsem tuto písemnou bakalářskou práci s názvem „Motivace k poslání salesiánů spolupracovníků napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna veřejnosti ke studijním účelům.

V Teplicích, dne 20. 6. 2024

Martin Budek

Bibliografická citace

BUDEK, Martin. *Motivace k poslání salesiánů spolupracovníků*. Bakalářská práce. Praha: Univerzita Karlova, Evangelická teologická fakulta. 2024.

Anotace „Motivace k poslání salesiánů spolupracovníků“

Tato práce se zabývá motivací salesiánů spolupracovníků, laické části salesiánské rodiny, jež se snaží následovat odkaz sv. Dona Boska. Cílem práce je analýza různých aspektů motivace, které ovlivňují činnost salesiánů spolupracovníků, s přihlédnutím k religiozitě a spiritualitě aktérů. Práce je založena na komparaci a obsahové analýze výpovědí respondentů, které byly získány na základě polostrukturovaných rozhovorů. Výsledky práce poskytují vhled do toho, jak aktéři sami o motivaci hovoří, co považují v rámci motivace za důležité. Výsledná zjištění mohou sloužit jako základ pro další výzkum a reflektovanou praxi v dané oblasti.

klíčová slova

motivace, religiozita, víra, dobrovolnická činnost, salesiáni spolupracovníci

Annotation „The motivation for the mission of Salesian Cooperators“

This work deals with the motivation of Salesian collaborators, the lay part of the Salesian family, who try to follow the legacy of St. Don Bosco. The aim of the work is the analysis of various aspects of motivation that influence the activities of Salesian collaborators, taking into account the religiosity and spirituality of the actors. The work is based on the comparison and content analysis of respondents' statements, which were obtained on the basis of semi-structured interviews. The results of the work provide insight into how the actors themselves talk about motivation, what they consider important in terms of motivation. The resulting findings can serve as a basis for further research and reflected practice in the given area.

key words

motivation, religiosity, belief, voluntary activity, Salesian Cooperators

Děkuji vedoucí absolventské práce, paní Mgr. Bc. Elišce Hudcové, Ph.D. za cenné rady a připomínky a za trpělivé vedení mé práce. Děkuji přátelům a rodině za pomoc a podporu během studia.

Obsah

Úvod.....	1
1 Vymezení pojmů.....	3
1.1 Zakladatel Don Bosko, jeho působení a dílo.....	3
1.2 Salesiánská rodina.....	5
1.2.1 Salesiáni Dona Boska.....	6
1.2.2 Dcery Panny Marie Pomocnice.....	6
1.2.3 Salesiáni spolupracovníci.....	7
1.3 Motivace dobrovolníků.....	11
1.3.1 Altruismus.....	15
1.3.2 Spirituální a religiózní motivace.....	17
1.4 Obsahová analýza dokumentu Plánu apoštolského života.....	18
2 Metodologická část.....	23
2.1 Popis vybraného vzorku respondentů.....	24
2.2 Práce s daty.....	26
2.3 Informovaný souhlas s rozhovorem.....	28
3 Výsledky šetření a zhodnocení.....	29
3.1 Oblast Salesiáni spolupracovníci – vnímání a vstup do společenství.....	29
3.1.1 Identifikace salesiána spolupracovníka a jeho poslání.....	29
3.1.2 Impulzy ke členství v ASC.....	30
3.1.3 Motivace při přípravě na vstup.....	32
3.1.4 Slib jako zdroj motivace k další práci.....	33
3.1.5 Don Bosko – věčná inspirace.....	34
3.2 Oblast: Komunitní život ve společenství.....	35
3.2.1 Komunita jako opora v poslání.....	35
3.2.2 Povzbuzení od ostatních členů salesiánské rodiny.....	37
3.3 Oblast: Víra a já.....	38
3.3.1 Víra jako síla vedoucí k cíli.....	38
3.4 Oblast: Religiózní a spirituální motivace v poslání salesiána spolupracovníka ..	40
3.4.1 Imitace Božího jednání, cesta k eschatologické odměně a pokání za spáchané hříchy	40
3.4.2 Spolupráce na naplnění Boží spravedlnosti a pomoc jako služba Bohu.....	41
3.5 Oblast: Osobní život.....	43
3.5.1 Výchova a vlastní zkušenost bezmoci.....	43

Diskuze	44
Závěr	46
Použité zkratky	50
Seznam použitých zdroj	51
Literatura	51
Elektronické zdroje	53
PŘÍLOHY	54
Příloha č. 1 – Sada otázek pro vedení rozhovoru	I
Příloha č. 2 – Vzor informované souhlasu	III

Úvod

Ochota pomáhat ve společnosti, investovat vlastní čas do druhého člověka, je jedním z charakteristických znaků salesiánů spolupracovníků. Ti tvoří součást tzv. salesiánské rodiny, která rozvíjí odkaz sv. Dona Boska a zaměřuje se zejména na výchovné a vzdělávací aktivity. Členové organizace k rozhodnutí stát se členem dospívají dobrovolně a za poskytnuté služby neočekávají odměnu. Tím se tak jejich aktivity úzce pojí s fenoménem dobrovolnictví.

V této práci bude pozornost zaměřena pouze na jeden z aspektů dobrovolnictví, totiž na motivaci k poslání salesiánů spolupracovníků. Motivaci lze vykládat z různých úhlů pohledu, přičemž dominují zejména vysvětlení z pohledu psychologie, opírající se o teorii uspokojování potřeb, a pohled sociologický, jenž klade důraz na socio-kulturní kontext a socializaci. Tato práce se pokusí objasnit motivační aspekt k poslání salesiánů spolupracovníků v lokálním kontextu, sice v rámci teplické farnosti a zdůrazněn bude spíše sociologický pohled na motivaci, který mimo jiné objasňuje způsob, jak lidé sami o svých motivacích přemýšlejí, verbalizují je a hodnotí.

Téma motivace v dobrovolnictví sice představuje oblast, v níž byla provedena řada výzkumů, odborná literatura však poukazuje na to, že zcela probádané toto pole zájmu ještě zdaleka není. Mezi zásadní publikace, o něž se práce opírá, patří Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků autorů Zdeňka Mlčáka a Hany Záškové, která podrobněji představuje osobnostní profil dobrovolníka. Dále pak především k problematice altruismu byl využit sborník příspěvků z roku 2008 *Osobnost v kontextu prosociálního chování a zátěžové odolnosti*, jehož edici vytvořili kromě Karla Paulíka titíž autoři jako v případě prvně zmiňované publikace. Významnou měrou je pracováno s publikací *Motivace k dobrovolnictví*, která přináší systematický vhled do zkoumané problematiky. V případě přiblížení organizace salesiánské rodiny a salesiánů spolupracovníků byla využita např. publikace R. Jayapalana a kolektivu *The Salesian Family of Don Bosco* nebo kolektivní monografie *Il cammino di una profezia* z roku 2015. Detailněji je z hlediska možných motivačních aspektů analyzován dokument *Plánu apoštolského života*, který je pro salesiány spolupracovníky stěžejní.

Práce je rozdělena na dvě základní části – teoretickou a praktickou. Teoretická práce přibližuje salesiány spolupracovníky v kontextu struktury salesiánské rodiny,

příčemž nejprve je představen zakladatel sv. Don Bosko a jeho působení. Poté, co jsou vysvětleny strukturální záležitosti i obsahová náplň pojmu salesián spolupracovník, je pozornost přesunuta na objasnění pojmů motivace a altruismus. Následně je z hlediska aspektů motivace analyzován již zmíněný „Plán apoštolského života“. Praktická část je založena na komparaci výpovědí poskytnutých v rámci polostrukturovaných rozhovorů, jejich obsahové analýze a kritické reflexe s odbornou literaturou. Blíže je metoda práce objasněna v příslušné metodologické části.

Cílem práce je objevit možné motivační modely v poslání salesiánů spolupracovníků a zhodnotit jakou roli hrají jednotlivé modely u vybraných salesiánů spolupracovníků. Práce by měla přispět k osvětlení určitých motivačních aspektů činnosti salesiánů spolupracovníků a nabídnout podněty k jejich reflexi.

1 Vymezení pojmů

Pro pochopení působení salesiánů spolupracovníků a hledání jejich motivace k poslání salesiána spolupracovníka je vhodné se nejprve seznámit se zakladatelem svatým Donem Boskem, jeho působením a dílem. Dále pak tato část práce popíše salesiánskou rodinu a hlavně se zaměří na salesiány spolupracovníky. Pro účely praktické části bude nutné se ještě seznámit s poměry v konkrétním farním společenství v Teplicích, kde vybraná skupina salesiánů spolupracovníků žije a převážně působí. V teoretické části se práce bude zabývat konceptem motivace v dobrovolnictví, altruismem.

1.1 Zakladatel Don Bosko, jeho působení a dílo

V roce 1815 se v osadě Becchi nedaleko Turína v Itálii narodil Giovanni Melchior Bosco (česky: Jan Melichar Bosko). Protože pocházel z chudých poměrů, byl velmi vnímavý vůči materiální i duchovní nouzi mladých chlapců.¹ Když se naučil číst, předčítal sousedům z knih a venku pořádal programy, které si sám vymyslel. Už od útlého věku se snažil vzbudit zájem pro náboženská témata u svých vrstevníků, což lze považovat za jeho první výchovné působení. Protože se toužil stát knězem, vyprávěl na začátku programů knězovo kázání z neděle, poté předváděl akrobatické kousky, které zakončil modlitbou Zdravas Maria.² Kvůli rodinným poměrům nastoupil na gymnázium až v roce 1831, velmi rychle však dohnal své vrstevníky a spolu se svými přáteli v druhém ročníku založil tzv. Veselou společnost. Její členové se museli chovat dle křesťanských zvyklostí, pomáhat si, pilně plnit školní a náboženské povinnosti.³ Od roku 1835 navštěvoval v semináři v Chieri a roku 1841 přijal kněžské svěcení. Od této chvíle je nazýván Don Bosko.⁴

Díky službě ve vězení pro mládež poznal podmínky a obtížnou situaci mnoha mladých lidí v Turíně, kteří se v důsledku rychle industrializace stěhovali z venkova do Turína, zde však neměli dostatečné životní podmínky. V roce 1841 začal se vzděláváním mladých zednických učňů. Pro jeho přístup se jich kolem něj brzy shromáždilo velké množství.⁵ V roce 1846 Don Bosko zakládá na okraji Turína v části

¹ Srov. KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 19

² Srov. SCHIÉLÉ, Robert. *Don Bosco*. s. 10 – 11

³ Srov. tamtéž s. 12 – 14.

⁴ Srov. tamtéž s. 15 – 18.

⁵ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 91

zvané Valdocco první stálou oratoř. Několik let před tím ji zkoušel provozovat bez stálého zázemí. Oratoř byla místem, kde mohli mladí chlapci rozvíjet volnočasové aktivity, ale také duchovní růst. Při ní pak byl zřízen i útulek pro mladé učně. Do tohoto prvního salesiánského domu se nastěhovala i jeho matka Markéta, která se již nemusela starat o své děti, neboť byly všechny plnoleté. Pomáhala tak s dalšími dobrovolníky a starala se o chlapce i chod domu.⁶

V roce 1859 založil Don Bosko řádnou náboženskou společnost, ta se rozvíjela i přes překážky, které ji do cesty stavěli její odpůrci. Mezi ně patřil turínský arcibiskup Gastaldi. Mezi ním a Donem Boskem se rozhořel vleklý spor, který byl jen zdánlivě ukončen až v roce 1874 definitivním schválením stanov kongregace papežem Piem IX. po tříměsíční obhajobě. Neznamenalo to konec problémů, které společenství a především Don Bosko na cestě za svým posláním měli. Nadřízený turínský arcibiskup, ale i další odpůrci díla Dona Boska, nepřáli salesiánům. Až nový papež Lev XIII. ukončil spor obou mužů jednáním ve Vatikánu v roce 1881. Po omluvě Dona Boska nadřízenému, papež rozhodl o nezávislosti kongregace na autoritě biskupů.⁷

Na základě svých dlouholetých zkušeností a pozorování Don Bosko vymyslel a propagoval vlastní výchovný systém, který sepsal v roce 1877 a nazval jej „Preventivní systém při výchově mládeže“,⁸ který je založen na třech základních postojích vychovatele. Ten by měl dle rozumu promýšlet důsledky svého jednání v konkrétních situacích na život svěřence. Dále by měl být pomocí laskavosti spolupracovníkem vychovávaného, má o něj živý zájem, a nejen vychovává, ale také si s dítětem hraje, sdílí a účastní se jeho zájmů. Třetí složkou je náboženství, které pomáhá vychovateli ukotvit výchovu v hlubokém vztahu k Bohu. Víra ukotvuje nejen vychovatele, ale i chráněnce a vede je v duchu křesťanských hodnot. Jedná se tedy o systém, který používá srdce i rozumu, vede k citovému naplnění pomocí vzájemných vztahů důvěry a podporuje lidské hodnoty vystavené na křesťanských základech. Don Bosko svůj systém sám aplikoval: o děti a jejich život měl živý zájem, pomáhal jim se

⁶Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 26 – 33

⁷Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. s. 362 – 368

⁸Blíže viz KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 21 – 30

zajištěním základních životních potřeb od ubytování po vyučení, s dětmi hrál mnoho her, provozoval hudbu, též je vedl k účasti na mších svatých a modlil se s nimi.⁹

Dílo Dona Boska se rozšířilo už v roce 1875 mimo hranice Itálie, konkrétně do Argentiny nebo Francie. Ke konci svého života hodně cestoval a sháněl finanční prostředky pro rozvoj svého díla. Začala se kolem něj tvořit pověst svatosti díky rozličným divům, které se udály v jeho přítomnosti nebo požehnáním. Proto jeho návštěvy přitahovaly pozornost davů, které jej však spolu s velkým počtem audiencí a cest vlakem vyčerpávaly.¹⁰ V důsledku vyčerpání a častých nemocí zemřel Don Bosko mezi svými nejbližšími, ve své rodině salesiánů dne 31. ledna 1888.¹¹ Don Bosko byl svatořečen 1. dubna 1934 papežem Piem XI., a tím církev stvrdila, že následování poslání Dona Boska je cestou ke svatosti.¹² K této cestě se může připojit kdokoli, kdo cítí stejné poslání jako tento světec a může se stát členem veliké salesiánské rodiny.

1.2 Salesiánská rodina

Na odkaz Dona Boska navazuje a rozvíjí ho 32 různých společenství, které jsou úzce specializované a označují se jako salesiánská rodina.¹³ Salesiánská rodina k 1. 1. 2020 čítala 251 362 členů.¹⁴ Cílem této práce není poskytnout celkovou deskripci salesiánské rodiny, a proto bude pozornost této kapitoly zaměřena pouze na tři základní skupiny, které založil sám Don Bosko a které působí na území ČR. Jedná se o mužskou řeholní kongregaci Salesiáni Dona Boska (SDB), ženskou řeholní kongregaci Dcery Panny Marie Pomocnice (FMA) a laické Sdružení salesiánů spolupracovníků (ASC), kterým bude věnována největší pozornost.

⁹ Srov. FONTANA, Umberto. *Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti*. s. 59 – 77 a srov. KAPLÁNEK, Michal. *Výchova v salesiánském duchu*. s. 15 – 35

¹⁰ Srov. SCHIÉLÉ, Robert. *Don Bosco*. s. 64 – 90

¹¹ Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. s. 405 – 406, též srov. FERRERO, Bruno. *Vychovávej jako Don Bosco*. s. 7

¹² Srov. BOSCO, Teresio. *Don Bosko*. s. 407

¹³ Srov. a blíže viz JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 87

¹⁴ Srov. tamtéž. s. 343

Salesiánská rodina - důležitá data založení pro skupin salesiánské rodiny:¹⁵

18. prosince 1859 Společnost svatého Františka Saleského (Turín, Itálie)
= *pozn. dnes Salesiáni Dona Boska*
5. srpna 1872 Institut dcer Panny Marie Pomocnice Křesťanů (Mornese, Itálie)
= *pozn. dnes Dcery Panny Marie Pomocnice*
9. května 1876 Association of Salesian Cooperators (Turín, Itálie)

1.2.1 Salesiáni Dona Boska

Dne 18. prosince 1859 si zavolal do své pracovny 18 společníků a založil s nimi zbožnou společnost. Následně dne 14. května 1862 složilo 22 členů veřejné řeholní sliby chudoby, čistoty a poslušnosti, také se zavázali k pomoci mládeži a lidovým vrstvám. Církevní schválení považoval za formalitu, ale po letitých snahách byly 3. dubna 1874 schváleny stanovy této společnosti.¹⁶ Jednalo se o Společnost svatého Františka Saleského, dnes známou pod názvem Salesiáni Dona Boska (SDB). Kromě svých vlastních úkolů, má toto řeholní společenství v současnosti působit na všechny skupiny salesiánské skupiny tak, aby tvořily jednotu ducha, výchovně a pastoračně spolupracovaly ve vzájemném dialogu. Toho dosahují tím, že ostatním nabízí duchovní pomoc a vedení, napomáhají rozvíjení závazků k povolání a podporují setkávání. SDB při plnění tohoto úkolu respektují autonomii každého společenství salesiánské rodiny. Když Don Bosko zemřel, bylo v kongregaci 773 salesiánů a 276 mužů se připravovalo na vstup. K 1. 1. 2020 bylo řádných členů 14 601, působících ve 132 zemích světa na 5 kontinentech. Kromě misijních úkolů mají ještě působit v přímé výchově mládeže a v přímé evangelizaci také díky správě farností.¹⁷

1.2.2 Dcery Panny Marie Pomocnice

Don Bosko si vedle problémů mladých chlapců všiml i podobných obtíží, které měly mladé dívky pocházející z dělnických poměrů. Když se setkal s Marií Dominkou Mazzarellovou, která měla podobné cíle v péči a vzdělávání dívek, založili spolu v roce 1872 ženské řeholní společenství Institut Dcer Panny Marie Pomocnice křesťanů, dnes

¹⁵ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 335

¹⁶ Srov. JANČAŘÍK, Zdeněk. *18. prosince a salesiáni*. [online]. Salesiáni Dona Boska 2024. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/top/18-prosinec-a-salesiani/>

¹⁷ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 91 - 97

známou pod názvem Dcery Panny Marie Pomocnice.¹⁸ Ještě téhož roku dne 5. srpna v Mornese složila skupina mladých žen svůj slib. Díky vedení představené Marie Dominiky Mazzarelové a dohledem Dona Boska propojilo toto společenství „preventivní systém“ a ženský prvek pro výchovu žen a dětí.¹⁹ Tomuto úkolu se členky věnují dodnes díky účasti na pomoci začlenění do vzdělávacího a pracovního procesu, evangelizace, podpora a záchrana dívek z vyloučených lokalit velkých měst, bojem za důstojnost, lidská práva a rozvoj kultury v duchu křesťanských hodnot v různých zemích světa. Dle údajů platných k 1. 1. 2020 je 11 791 členek tohoto řeholního společenství, které působí v 96 zemích na 6 kontinentech.²⁰

1.2.3 Salesiáni spolupracovníci

Od samotného začátku budování svého díla zasvěcenému výchově, dokázal kolem sebe Don Bosko shromážďovat nejen kněze, ale i laiky.²¹ Poslání zaměřené na mládež a lidové vrstvy má i sekulární rozměr proto, že zasahuje do výchovy, kultury a chování společnosti a zakládá tak prostor, ve kterém se uplatní laici. Don Bosko si uvědomoval potenciál, kterým lze evangelizačně působit pomocí výchovy a naopak vychovávat prostřednictvím evangelizace. Kromě duchovních potřeb tak lze pokrýt i všechny ostatní potřeby života člověka. Péče o sekulární hodnoty motivovala Dona Boska vynalézt spolupracovníka laika, který se chce připojit k jeho apoštolátu, což povede k účinnějšímu přiblížení se současnému světu,²² neboť se v něm pohybuje a zná všechna jeho specifika. Tyto myšlenky vedly Dona Boska k založení laické větve salesiánské rodiny.

Don Bosko musel při schvalování stanov tohoto laického společenství v Římě v roce 1874 ustoupit. Z tohoto dokumentu byla vyňata část týkající se externích členů. Což biskupové požadovali již 10 let předtím. Podle této části stanov externí členové nemuseli skládat řeholní sliby a žili ve svém domě, se svou rodinou. Stačilo, když se zavázali k práci zvláště pro mladé a obyčejné lidi pod vedením představeného Společnosti svatého Františka Saleského. Don Bosko však tuto myšlenku neopustil,

¹⁸ Srov. BUCCELATO, Giuseppe, SANTONI, Paolo, WIRTH, Morand. *Il cammino di una profezia*. s. 17 – 18

¹⁹ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 105

²⁰ Srov. tamtéž s. 107 - 108

²¹ Srov. BUCCELATO, Giuseppe, SANTONI, Paolo, WIRTH, Morand. *Il cammino di una profezia*. s. 11 - 12

²² Srov. KUCHAR, Jaroslav. *Salesiáni a laici: Společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska*. s. 15

neboť laikové a duchovní dobré vůle mu pomohli zahájit činnost oratoří. Don Bosko několik let pracoval na dokumentu, aby mohl i on mít třetí řád složený ze sympatizantů svého díla (podobně jako sv. František z Assisi či svatý Dominik). Dokončil jej v roce 1876. Členy této společnosti nazval jako spolupracovníky salesiánů, kterým řeholní společnost poskytovala duchovní péči, možnost participovat na charitativních činnostech. Principy vypracované v tomto dokumentu pomohly Donu Boskovi soustředit kolem svého díla velké množství spolupracovníků.²³

Apoštolátem salesiánů spolupracovníků je plnění každodenních povinností, při kterých se snaží jít ve stopách Ježíše Krista a tím do nich vnášet evangelní rozměr lásky k Bohu a k bližním. Kromě výchovy mládeže, ke které se hojně připojují spolu s ostatními salesiánskými komunitami, se zaměřují na rodinu, kterou chápou jako důležitý společenský i církevní základ. Vnímají ji a podporují jako „domácí církev“. Spolupracovníci žijící v manželství mají za úkol svědomitě a v souladu s učením katolické církve plnit svědomitě role manželů a rodičů. Mezi další činnosti patří výchova ke správnému používání sdělovacích a mediálních prostředků, pomoc v misijním díle církve a vytváření spolupráce mezi kulturami a otevřenost současnému světu. Nejvyšší autoritou Sdružení je hlavní představený salesiánů Dona Boska. Sdružení salesiánů spolupracovníků je řízeno světovou radou sídlící v Římě.²⁴ Patronem sdružení je svatý František Saleský.²⁵ Všichni členové musí přijmout dokument ASC „Plán apoštolského života“ a ztotožnit se s ním.²⁶ Protože nabízí nejen závazné předpisy, ale také možné motivační zdroje pro poslání salesiánů spolupracovníků, bude provedena obsahová analýza tohoto dokumentu.

Po té, co Don Bosko zemřel (31. ledna 1888) se rozrostlo jeho dílo do celého světa.²⁷ Nejinak tomu je i se salesiány spolupracovníky. Ti pomáhají lidem po celém světě v 11 různých regionech.

²³ Srov. SCHIÉLÉ, Robert. *Don Bosco*. s. 62 – 63

²⁴ Srov. ASC Sdružení salesiánů spolupracovníků. *Kdo jsme?* [online]. Sdružení salesiánů spolupracovníků 2024. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z: <https://asczech.cz/rs/showpage.php?name=kj>

²⁵ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 340

²⁶ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 4 – 8

²⁷ Srov. FERRERO, Bruno. *Výchovávej jako Don Bosco*. s. 7

Salesiáni spolupracovníci ve světě²⁸ (údaje jsou platné k 1. 1. 2020)

Itálie, Blízký Východ a Malta	6700
Pyrenejský poloostrov	3550
Evropa Střed a Západ	1738
Evropa Střed a Východ	4395
Asie Východ a Oceánie	2511
Asie Jih	3404
Afrika a Madagaskar	1440
Latinská a Jižní Amerika	1955
Brazílie	1505
Amerika Střed	2449
Tichomoří a Karibik	353
Celkem	27 035

Salesiánů spolupracovníků je aktuálně v ČR celkem 702. Z toho 680 složilo slib a 22 jich je v aspirantátu (během 1 roku by měli skládat slib). Podle pohlaví lze rozdělit členy na 323 mužů a 379 žen. Věkové rozložení je mezi 30. až 94. rokem. Starší spolupracovníci (nad 90 let) se na apoštolátu podílejí hlavně modlitbou.²⁹

K salesiánům spolupracovníkům se může přidat každý, kdo cítí pozvání Boha k dlouhodobé spolupráci na díle Dona Boska, chce pracovat převážně s mládeží, žít ve společenství dalších stejně naladěných lidí a je plnoletý. Před tím musí projít tříletou přípravou (2 roky předaspirantátu a 1 rok aspirantátu), během níž poznává ostatní spolupracovníky, zapojuje se do apoštolátu a seznamuje se s dalšími členy rodiny. Po složení slibů se naplno zapojí do apoštolátu a může se angažovat ve farnostech, školách, pedagogických a mládežnických organizacích nebo politických, kulturních a jiných organizacích, které zasahují do života rodin a mládeže. Salesiáni spolupracovníci žijí ve světě se svými rodinami a musí se uživit civilním povoláním. Ve volném čase pak provozují aktivity sdružení. Tím se odlišují od řeholních společenství salesiánské rodiny, které mají existenci zajištěnu díky finanční podpoře Generální rady.

²⁸ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 120, pozn. členění do jednotlivých regionů zachováno dle zdroje.

²⁹ Elektronická komunikace s Marií Novotnou, současná hospodárka ASC, odpovídala v zastoupení hlavního koordinátora ASC. Emailem 4. 6. 2024. Pozn. údaje jsou platné k 4. 6. 2024.

Z uvedených informací lze vysledovat, že ASC nabízí oproti jiným dobrovolnickým organizacím a sociálním službám s podobnou cílovou skupinou (tj. děti, mládež a rodiny) pro své členy navíc život ve společenství se vztahy podobnými těm rodinným a prohloubení svého života víry. Mělo by se jednat o nadstandardní péči v těchto oblastech, která může vést k nalezení smyslu života, snazšímu naplňování křesťanských posláních a připojení se k více než 165 let³⁰ staré tradici v práci s mládeží, rodinami a společnostmi. Toto prožívání může spočívat také zapojení se do většího díla, ke kterému vyzývá i Písmo.³¹ V Teplicích tuto možnost nabízí připojení se k dílu Dona Boska díky přítomnosti řeholníků SDB. Je jím zasvěcený život v podobě složení slibu salesiána spolupracovníka. K jeho zodpovědnému prožívání a vytrvání v tomto závazku je třeba, stejně jako u jakékoli jiné dobrovolnické činnosti, motivace. Možné motivační modely budou představeny v následujících kapitolách.

³⁰ Pozn. počet 165 let byl odvozen od data založení Společnosti svatého Františka Saleského Donem Boskem v roce 1859. Zahrneme-li však dřívější snahy o práci s mládeží a vlastně i formující předchozí život toho světce, jedná se o tradici ještě o několik let starší.

³¹ Pozn. Bible se zabývá pomocí lidem, kterých se týkají různé formy chudoby napříč všemi jejími částmi Starého i Nového zákona. Konkrétně slovo chudoba, zchudlý a analogické výrazy obsahuje cca 130 veršů.

1.3 Motivace dobrovolníků

Salesiáni spolupracovníci do svých výchovných a vzdělávacích aktivit v rámci odkazu Dona Boska investují svůj čas, energii a schopnosti zcela zdarma. Tuto činnost vykonávají na základě vlastního rozhodnutí, pocitu odpovědnosti k Bohu a druhým a přispívá k společenskému dobru. Tyto aktivity pomáhají zlepšit život druhých, přináší výhody např. smysl naplnění, rozvoj dovedností a sebevědomí.³² Na základě těchto skutečností lze salesiány spolupracovníky a jejich činnosti připodobnit k dobrovolníkům. Dobrovolnictví, tedy vydělení vlastního volného času ve prospěch práce a pomoci pro druhého je vedeno silnou motivací, a proto se bude následující kapitola věnovat popisu motivace v dobrovolnictví.

Dle Atkinsonové je motivací rozuměn stav, který aktivuje chování a dává tomuto chování směr.³³ Dle Matulayové je nutno motivaci dobrovolníků nahlížet jako komplexní problém (ostatně Nakonečný motivaci obecně rovněž považuje za komplexní fenomén),³⁴ k jehož plnému objasnění (i přes množství provedených výzkumů) ještě nedošlo. V odborné literatuře jsou rozlišovány dvě základní perspektivy, z nichž autoři ke zkoumání motivace přistupují – psychologická a sociologická. Psychologická perspektiva je založena na teorii saturace lidských potřeb, potřeba je zde základním východiskem motivace.³⁵ Kromě potřeb jsou v této perspektivě akcentovány rovněž hodnoty, na motivaci je nahlíženo z holistického pohledu, a motivace tak rovněž podléhá kognitivnímu procesu, vůli, významnou měrou zde zasahuje také duchovní aspekt osobnosti.³⁶ Oproti tomu sociologická perspektiva je založena na přesvědčení, že konečné množství individuálních motivů vysvětlujících participaci na dobrovolnictví neexistuje, klade spíše důraz na roli socio-kulturního prostředí a proces socializace. Na významu zde nabývá vysvětlení lidí samotných, co je k dobrovolnictví vede.³⁷ Psychologické perspektivě je vytýkáno, že nedostatečně zohledňuje problém sociální žádoucnosti a existenci neuvědomovaných motivů, jež osoba nemusí být schopna reflektovat. Upozorňováno je také na roli morální rétoriky, která výpovědi

³² Srov. a blíže: MLČÁK, Zdeněk - ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. s. 10 - 28

³³ Srov. NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. s. 420

³⁴ Srov. NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. s. 6

³⁵ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana, JURNÍČKOVÁ, Pavlína, DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 10 a srov. NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. s. 27 - 29

³⁶ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana, JURNÍČKOVÁ, Pavlína, DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 6

³⁷ Srov. tamtéž s. 6 - 7 a srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků*. s. 88

dotazovaných může zkreslovat. Sociology je tak na motivy aktérů nahlíženo jako na sociální konstrukty, jsou v závislosti na sociální situaci proměnlivé, neustále redefinovány a nelze je považovat za stabilní atributy osobnosti.³⁸

V sociologické perspektivě představuje účast na dobrovolnictví rovněž způsob navýšení sociálního kapitálu.³⁹ Často je uplatňován symbolický přístup, konceptualizující dobrovolnictví jako projev hodnot a přesvědčení podněcujících soucitné a nezištné chování, a přístup založený na racionální volbě, kdy dobrovolník pohlíží na sociální situace na základě rozumového uvažování o nákladech a odměnách, jež se mu zde nabízejí.⁴⁰ Jedním z uvažovaných benefitů je právě navýšení sociálního kapitálu. Dobrovolnictví představuje platformu pro setkávání lidí, navazování vztahů, kontaktů, může být způsobem, jak se začlenit do komunity, získat společenskou prestiž, zvýšit sebeúctu nebo může být příležitostí k seberealizaci.⁴¹ Mezi další benefity je možno zařadit např. zvýšení zaměstnatelnosti, zisk sociální opory, zlepšení duševního i fyzického zdraví, celkové životní spokojenosti,⁴² důvěry, občanského uvědomění aj.⁴³

Musick a Wilson poukazují na některá zjištění týkající se sociální determinace motivů – např.: v rané dospělosti se významným motivem participace v dobrovolnických aktivitách stávají interpersonální vztahy, zatímco ve středním věku jde o hledání smyslu života, dále v průběhu zvyšování lidského věku dochází k poklesu motivace kariérou, vzdělání lidé se orientují na společenské hodnoty více než individuální, lidé s nižším příjmem pak v dobrovolnictví spatřují možnost řešení vlastních problémů. Velkou roli má pro nábožensky zaměřené lidi hodnotová motivace.⁴⁴ Dle Mlčáka a Záškodné je v dobrovolnictví nezpochybnitelná role hodnot, jimiž jsou lidé vedeni. Autoři na ně pohlížejí jako na určité standardy, které jsou komparovány s různými kritérii. Dle autorů vede respektování hodnot dobrovolníky

³⁸ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 88 - 89

³⁹ K pojmu „sociální kapitál“ viz např. PILEČEK, Jan. *Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia*. in: *Geografie* 2010, 115 (1), s. 64 - 77

⁴⁰ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

⁴¹ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

⁴² Pozn. Stukas a Wilson nicméně hovoří o tom, že průkazné argumenty o zvýšení well-beingu vlivem dobrovolnictví ještě nebyly podány. Blíže viz STUKAS, Arthur; WILSON, Sarah. *Understanding Motivations to Volunteer*. [online]. Volunteering Australia, 2022. [citováno 12. 05. 2024]. Dostupné z https://volunteeringstrategy.org.au/VRP_Understanding-Motivations-toVolunteer

⁴³ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

⁴⁴ Srov. tamtéž s. 89

k vnitřním odměnám a pocitu smysluplnosti dané činnosti.⁴⁵ Již v 90. letech pohlíželi Schwartz a Bilsky na hodnoty jako na motivační konstrukty odkazující k žádoucím cílům, motivační aspekt hodnot uvádí rovněž Cakirpaloglu.⁴⁶ Pro dobrovolnictví se často jmenují tyto soubory hodnot: humanitarismus založený na přesvědčení o rovnosti všech lidí a potřebě soucítění, antimaterialismus, v rámci něhož nedochází s propočítáváním vlastního zisku, antiindividualismus, charakteristický zájmem o druhé, vyšší mírou empatie a sociální odpovědností, a religiozita, kdy je poukazováno na to, že dobrovolníky jsou častěji lidé vyznávající tradiční náboženské hodnoty, praktikování dobrovolnictví tak může samo demonstrovat religiozitu lidí navenek.⁴⁷

Frič a Pospíšilová v návaznosti na Hustinx a Lamertyna vycházeli ve své práci z konceptu kolektivního a reflexivního vzorce dobrovolnictví. Komunitní dobrovolník se zaměřuje na komunitu, v jeho motivaci hraje důležitou roli povinnost, zodpovědnost vůči dané komunitě či obecně vůči kolektivu, přičemž se jedná o typ motivace, náležící do náboženské tradice dobrovolnictví.⁴⁸ Frič na základě výzkumu publikovaného v roce 2001 předložil tři základní druhy motivace k dobrovolnictví, které se však mohou prolínat: konvenční motivaci, kdy se dobrovolníci rozhodovali na základě morálních norem širokého sociálního okolí, přičemž se uplatňovaly také náboženské přesvědčení a představy o správném pojetí života. Druhým typem byla reciproční motivace, kdy je v dobrovolnické činnosti vyhledáván také aspekt prospěšnosti pro osobu dobrovolníka – zisk zkušeností, sociálních kontaktů nebo sebeuplatnění. Třetí typ představuje nerozvinutá motivace založená na důvěře k organizaci a na přesvědčení o smysluplnosti dobrovolnictví.⁴⁹ V rámci svého pozdějšího výzkumu představili autoři Frič a Pospíšilová následující typy motivace: altruistickou motivaci, kdy hlavním motivem je prospěch komunity či ostatních lidí, egoistickou motivaci, primárně zde jde o úspěch dobrovolníka, nicméně tento je založen na přesvědčení o prospěšnosti jeho aktivity pro jiné (tato kategorie byla doplněna subkategorií hédonistické motivace),⁵⁰ v neposlední řadě pak normativní motivace.⁵¹

⁴⁵ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 95

⁴⁶ Srov. tamtéž s. 96 - 97

⁴⁷ Srov. tamtéž s. 95 - 96

⁴⁸ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

⁴⁹ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 37

⁵⁰ Srov. tamtéž s. 40

⁵¹ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 12

Tou je rozuměna motivace k získání uznání společností, jehož je dosaženo dodržováním norem.(Atkinsonová by hovořila o incentivní motivaci, přičemž incentivou by zde byl právě zisk uznání ve společnosti.)⁵² V rámci dobrovolnictví lze tak tuto motivaci vysvětlit mírou ztotožnění dobrovolníků s hodnotami a ideálem ctivosti člověka. Účast na dobrovolnictví sama pak normu vytváří a jako taková je společensky uznávána.⁵³ Samotný zisk uznání ve společnosti pak může sloužit jako odměna, je zdrojem potěšení a může posilovat chování, které k zisku uznání vedlo, tj. v tomto případě dodržování norem.⁵⁴ Na základě práce Musicka a Wilsona je možné uvést tři základní normy motivující k dobrovolnictví: norma generalizované reciprocity, pro niž je charakteristické očekávání v oplacení pomoci druhým, dále norma spravedlivosti, vyznačující se přesvědčením o povinnosti bojovat s nespravedlivostí, a norma sociální zodpovědnosti, kdy je pomoc druhým lidem v nouzi pokládána za povinnost.⁵⁵

Dolnicar a Randle na základě svého výzkumu vytvořili klasifikaci dobrovolníků založenou na motivaci. Celkem identifikovali šest skupin dobrovolníků: klasické dobrovolníky, kteří pomoc druhým považují za prostředek k získání osobního uspokojení, horlivé dobrovolníky, kteří dobrovolnictví věnují mnoho času a pracují ve vícero organizacích, osobně angažované dobrovolníky, již se zapojují do dobrovolnictví z důvodu rodinných vazeb, dále dobrovolníky z osobního uspokojení, kteří hledají osobní odměnu, altruistické dobrovolníky, jimž jde o pomoc druhým, a specifické dobrovolníky, kteří participují na dobrovolnických aktivitách vyhovujících jejich aktuálním/ budoucím potřebám.⁵⁶ O altruistické a egoistické motivaci se zmiňuje rovněž Batsonova teorie čtyř motivů, kromě nich přidává ještě kolektivismus, kdy je zásadní zvýšit prospěch vlastní skupiny, a principalismus, cílem je zde podpora morálních zásad (což připomíná motivaci normativní).⁵⁷ Na základě historického přehledu výzkumů motivace k dobrovolnictví Matulayová konstatuje, že určit jeden hlavní motiv k dobrovolnictví je nemožné, motivace vychází z průniku altruismu a sledování

⁵² Srov. NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. s. 420

⁵³ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

⁵⁴ Srov. NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. s. 420

⁵⁵ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

⁵⁶ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 85

⁵⁷ Srov. tamtéž s. 86

vlastních zájmů,⁵⁸ což uvádí rovněž Frič, který tvrdí, že veškerý altruismus je kontaminovaný egoismem.⁵⁹

Mlčák a Zášková upozorňují rovněž na důležitost nejen prvotních motivů k dobrovolnictví, ale rovněž na motivaci, jež dobrovolníky v jejich aktivitách udržuje. Dle teoretiků daného problému předkládají tři modely motivace dlouhodobého dobrovolnictví. Procesuální model dobrovolnictví předpokládá dynamické změny projevující se mezi původními a aktuálními motivy, přičemž dané motivy lze zařadit do kategorií hodnot, porozumění, osobního rozvoje, zájmu o komunitu a zvýšení sebeúcty. Jako významné se ukázaly i zkušenosti s dobrovolnictvím nebo spokojenost s danými aktivitami. Model rolové identity pracuje se sebepojetím jedince jako komplexu mnoha identit, přičemž důležitými se zde ukazují soudy významných druhých o dané osobě a zkušenosti získané v rámci sociálních interakcí. Atribuovaná sociální role je tak integrována do sebepojetí jedince, jeho chování pak naplňuje ty vzorce chování odpovídající jeho rolové identitě. Třetím modelem je pak konceptuální model příčin dlouhodobého dobrovolnictví. Ten je založen na myšlence, že dobrovolnictví je ovlivňováno interakcí parametrů dispozičních (osobnostní rysy, hodnoty, postoje a motivy) a organizačních. Tento model tak zahrnuje také prožívání přístupu organizace k dobrovolníkovi a reputaci dané organizace. Zatímco osobnostní charakteristiky dle tohoto modelu spíše vedou k rozhodnutí stát se dobrovolníkem, udržení dobrovolnictví je pak více ovlivňováno organizačními aspekty.⁶⁰

1.3.1 Altruismus

S konceptem motivace a posláním salesiánů spolupracovníků je spjat rovněž pojem altruismus. Ten lze dle Sociologické encyklopedie vykládat jako morální princip, který předpisuje potlačit vlastní egoismus, tzn., že blaho druhých je nadřazeno vlastnímu já. Je to rovněž ochota obětovat svůj zájem ve prospěch druhého, nezištná služba bližnímu. Upozorněno je na to, že altruismus je součástí mnoha náboženských doktrín, např. buddhismu nebo křesťanství, kde se koncept činného altruismu (coby výrazu lásky k bližnímu) projevuje v podobě milosrdenství, dobročinnosti či bratrského

⁵⁸ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 12 - 15

⁵⁹ Srov. MLČÁK, Zdeněk; ZÁŠKOVÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 36

⁶⁰ Srov. tamtéž s. 86 - 87

napomenutí.⁶¹ Souvislost s motivací lze vysledovat např. v Batsonově pojetí altruismu, který jej chápe jako motivaci k chování mající za cíl blaho druhého (příčemž do opozice staví egoismus, jehož cílem je v posledku zvyšování vlastního blaha).⁶²

Zášková a Mlčák identifikují čtyři charakteristiky altruismu, které jsou společné většině definic altruismu: dobrovolnost, užitek pro partnera, nezištnost a obětování vlastních nákladů. Autoři nicméně podmínku nezištnosti problematizují, reflektují benefity altruismu, jež lze pokládat za určité osobní zisky pro konajícího.⁶³ Jmenovaní autoři považují v návaznosti na Batsona za rozhodující vliv empatie. Autoři objasňují Batsonovu opozici egoismus-altruismus (pocházející již od Augusta Comta),⁶⁴ přičemž specifikují tři formy pomoci, o nichž Batson hovoří. Zatímco tzv. „*reward-seeking*“ (hledající odměnu) a „*arousal-reducing*“ (snižující vybuzení) formy pomoci lze chápat jako egoistické, „*empathically evoked*“ (pomoc vyvolaná díky empatii) formu již lze vnímat jako altruistickou.⁶⁵ Motivem altruistického chování je rovněž pozitivní vztah k členům dané skupiny, což má za následek neočekávání jakékoli kompenzace altruistického činu, jehož předpokladem vzniku a trvání jsou pevná morální pouta a záruky v emocionální oblasti.⁶⁶

Významnými se pro tuto bakalářskou práci staly koncepty spirituální a religiózní motivace, proto budou podrobněji rozvedeny v následující kapitole.

⁶¹Srov. Sociologická encyklopedie. *Altruismus*. [online]. Aktualizováno 11. 12. 2017. [citováno 05. 05. 2024]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Altruismus>

⁶²Srov. BATSON, Daniel. *Experimental Tests for the Existence of Altruism*. s. 69

⁶³Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena; MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 - 18

⁶⁴Srov. tamtéž s. 19

⁶⁵Srov. tamtéž s. 18

⁶⁶Srov. MLČÁK, Zdeněk, PAULÍK, Karel, ZÁŠKODNÁ, Helena (eds.). *Osobnost v kontextu prosociálního chování a zátěžové odolnosti*. s. 60

1.3.2 Spirituální a religiózní motivace

Pro možné popsání těchto druhů motivace je nutné nejprve rozlišit oba zmíněné pojmy. Nápomocny nám budou dvě definice z odborné literatury:

Spiritualita

„Hledání účelu a smyslu v životě, vědomí spojení se sebou, druhými a s univerzem a schopnost překročit naši bezprostřední zkušenost směrem k něčemu většímu, co mnozí označují jako „vyšší moc“ za hranicemi té lidské.“⁶⁷

Religiozita

„Institucionalizovaná soustava hodnot, přesvědčení, symbolů, chování a zkušenosti orientovaných k duchovním záležitostem a sdílená komunitou a předávaná v čase.“⁶⁸

Spolu s Doleželem je možné učinit shrnutím myšlenek obsažených v Písmu a u mnoha církevních autorů historie. Díky němu bude možno specifikovat několik typů motivačních modelů pomáhající praxe v církevních dějinách, které se dají použít i dnes. Jedním z nich je napodobování Božího jednání pomocí projevu milosrdenství a službou potřebným, která je zakotvena i v Ježíšově nauce. Láska k druhým, která imituje Boží lásku, sama Boha přináší. Projev lásky jako napodobování Boha může spočívat v převzetí břemene bližních, ale i ve využití darů věnovaných od Boha ve prospěch druhých. Věřící má napodobovat Boží slitování a tím ho trpící může vnímat jako projev Boha samotného. Za klíčovou motivaci v historii lze považovat i eschatologickou odměnu či hrozbu v podobenství o posledním soudu (srov. Mt 25,31-46). Toto podobenství v sobě zároveň obsahuje návod, jak odměny od Boha po konci života dosáhnout. Dobré skutky, aktivní pomoc a obdarovávání potřebných, prosociální chování, to vše vede k cestě do nebeského království. Láska k bližnímu může být chápána jako pokání za spáchané hříchy. Tyto nápravné a lítost vyjadřující aktivity je možné vysledovat i v současných doktrínálních dokumentech katolické církve.⁶⁹ Na dobré skutky je možné nahlížet jako na výkupné za spáchané zlé činy. V historickém kontextu jsou milodary a charitní činy vnímány v souvislosti odčínování hříchů a jsou hodnoceny, jako lepší než půst a modlitby. Konání činů dobra mělo také očistný charakter a umožňovalo se navrátit do společenství, bylo vnímáno jako „druhý křest“, tedy umožňovalo zahlázení hříchů. Ačkoli Bůh seslal svého Syna, aby odčinil prvotní

⁶⁷ DUDLEY, James R. *Spirituality Matters in Social Work: Connecting Spirituality*. s. 4

⁶⁸ CANDA, Edward R. - FURMAN, Leola D. *Spiritual diversity in social work practice*. s. 59

⁶⁹ Blíže viz Katechismus katolické církve čl. 1438, 1460, 1473

hřích, což navozuje stav čistoty a nevinnosti v podobě přijatého křtu, může člověk svým hříšným konáním tuto rovnováhu porušit. Díky pokání je však možné se opět očistit.⁷⁰

Snahu o naplnění Boží spravedlnosti je možné vysledovat už ve starozákonní tradici. Ta může motivovat ke sdílení materiálních zdrojů. Přerozdělování bohatství vychází nejen z požadavku milosrdenství, ale i univerzálního vlastnictví přírodních zdrojů. Když se bohatý dělí s chudým, poskytuje mu pouze to, co mu náleží, protože nedává ze svého, ale nastoluje spravedlnost. Péči o chudé a sdílení bohatství lze shledat aktem, který nastoluje spravedlnost. Dalším možným motivačním modelem může být připodobnění aktivit pro chudé jako způsobu bohoslužby neboli službě Bohu. Zvláštní skupinou, které se má nejvíce pomáhat, jsou vdovy a sirotci. To akcentuje židovská i novozákonní tradice. Jim darovaná pomoc slouží jako oběť na oltář Bohu. Pozdější myšlenky také personifikují v osobě obdarovaného obraz oltáře. Samotná organizace sbírek na tyto potřeby připomínala tuto liturgickou vlastnost pomoci. Během mše jsou vybrané prostředky položeny na oltář jako oběť Bohu a pak přerozděleny potřebným. Dalším možným úhlem pohledu v tomto druhu motivace je vidět v chudých samotného Krista. To vychází opět z podobenství o posledním soudu, které obsahuje Ježíšovu výpověď, kdy pomoc druhým staví na roveň jemu samotnému. Stejně jako oni prošel utrpením, a tak pomoc trpícím je službou samotnému Kristu, Synu Božímu.⁷¹

Tato historická východiska motivačních modelů budou použita v praktické části této práce, která se pomocí nich pokusí při hledání možné motivace k poslání salesiánů spolupracovníků objevit také možné spirituální a religiózní motivace k poslání u konkrétního společenství salesiánů spolupracovníků v teplické farnosti. Ty je možné doplnit o další motivace k poslání, které vychází z osobní víry každého z vybraných salesiánů spolupracovníků.

1.4 Obsahová analýza dokumentu Plánu apoštolského života

Tato analýza se zaměří především na hledání motivace a sil pro vykonávání povolání k dílu sv. Dona Boska. Výsledky této analýzy poslouží k tvorbě otázek rozhovorů, které budou hledat zdroje motivace konkrétních salesiánů spolupracovníků.

Dokument obsahuje kromě obecného úvodu i dvě části: Stanovy a Pravidla. Stanovy obecněji popisují Plán apoštolského života, který je stěžejním dokumentem

⁷⁰ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 81 – 86

⁷¹ Srov. tamtéž s. 88 – 92

v životě člena ASC. Díky láskyplné práci na spáse duší nabízí cestu ke spáse.⁷² Obsahují šest kapitol. Pravidla rozšiřují Stanovy a měly by pomáhat k praktickému uvedení do života principů uvedených ve Stanovách.⁷³ Obsahují pět kapitol.

Dokument definuje salesiána spolupracovníka. Ten je charakterizován jako katolický křesťan, který přijme dar Ducha svatého, tedy zvláštní způsob prožívání evangelia a podílí se na poslání církve. Toto rozhodnutí je svobodné a ovlivňuje celý život. Spolupracovníkem se může stát laik nebo diecézní duchovní.⁷⁴ Laici mají prožívat salesiánského ducha v každodenních situacích svého života, aktivně spolupracovat na salesiánském poslání a jsou spoluodpovědní za jeho uskutečňování. Tvoří živé společenství s ostatními členy salesiánské rodiny a dle svých možností a podmínek se přednostně věnují mládeži, zvláště chudé, na okraji společnosti, která je vykořisťovaná, nebo obětí násilí.⁷⁵ Věnuje se také apoštolátnímu úsilí spolupracovníků, v něm můžeme najít snahu inspirovat členy tím, že ve víře a v Bohu mohou najít možné zdroje motivace k poslání. Zvláště se jedná o vanutí Ducha svatého, následování Ježíše Krista a souladu s Božím plánem.⁷⁶

Dále lze v dokumentu vysledovat rady, kde hledat inspiraci a zdroje motivace. Kapitola se mimo jiné věnuje zkušenosti živé víry, kdy doporučuje spolupracovníkům svěřit se Panně Marii Neposkvrněné a Pomocnici a v modlitbě ji prosit o pomoc a nezbytnou sílu v péči o spásu mládeže, ale i vlastní. To by měl činit každodenně, což je charakteristické pro salesiánskou spiritualitu.⁷⁷ Členové by v sobě měli podporovat a snažit se nacházet takové vlastnosti, díky kterým budou každý den žít v radosti a budou ji moci předávat druhým. Mají k tomu také využít „vše, co je dobré“ a co prospěje jejich poslání. V článku, který je věnován stylu modlitby, je dále uvedeno, že ve spojení s Ježíšem Kristem mohou efektivněji konat. K tomu jim může pomoci také vzývání Ducha svatého, který jim každý den dodá světlo a sílu. Dále posilují své modlitby z církevních a salesiánských duchovních zdrojů. Salesián spolupracovník má posilovat svůj život svátostmi, které nabízí církev, jedná se hlavně o přijímání

⁷² Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 10

⁷³ Srov. tamtéž s. 46

⁷⁴ Srov. tamtéž s. 12

⁷⁵ Srov. tamtéž s. 13 – 15 a 17

⁷⁶ Srov. tamtéž s. 16 - 18

⁷⁷ Srov. tamtéž s. 23

eucharistie⁷⁸ jako zdroje duchovního směřování lásky a svátost smíření,⁷⁹ jako prostoru setkání s milosrdenstvím a vede je k schopnosti odpuštění. Dalším zdrojem k posílení vnitřního života a apoštolátu nabízí duchovní aktivity, které připravuje ASC.⁸⁰ Následuje výčet různých světců, na které se mohou členové ASC obracet v modlitbě. Kromě sv. Dona Boska jsou to především svatí a blahoslavení ze salesiánské rodiny. Členové se mohou inspirovat i jejich životem.⁸¹ Salesián spolupracovník by se měl při činnostech povzbuzovat modlitbou v každodenním hledání a poznávání tajemství Boží přítomnosti a Kristovy tváře ve všech bližních. Duchovní rozměr života má spolupracovník podpořit také čtením Písma a hovory s Pánem.⁸²

Důležitou součástí dokumentu je slib, který vyjadřuje vůli prožívat křestní zasvěcení jako deklaraci salesiánského povolání. Slib je nedílnou součástí iniciačního a přijímacího rituálu mezi členy ASC a opět obsahuje kombinaci prvků motivace i závazků. Začíná vděčností vyjádřenou Bohu, že stvořil, vyvolil a povolal slibujícího k lásce v podobě konání dobra v duchu apoštolské rodiny Dona Boska. Jeho součástí je slib závazného dodržování tohoto dokumentu a konkrétní deklarace jednotlivých úkolů např. být učedníkem Krista, práce na Božím království. Jeho součástí je modlitba k Bohu Otci obsahující prosbu pro darování síly Ducha svatého, která má podepřít slibujícího ve věrnosti závazkům. Následuje přímlovná modlitba k Panně Marii Pomocnici, Matce církve, která má vést slibujícího v tomto životním poslání.⁸³

V dokumentu je možné nalézt několik nabídek motivačních zdrojů k nalézání síly a odhodlání konat a pokračovat v poslání salesiána spolupracovníka. Jedná se především o modlitbu, posilující svátosti: přijímání eucharistie a zpověď i studium Písma, duchovní literatury a církevních dokumentů. Možnou inspirací se jeví i životy a modlitby svatých, blahoslavených členů salesiánské rodiny, mezi nimi předně zakladatele sv. Dona Boska. Všechny tyto prvky jsou součástí péče o sebe z oblasti spirituální potřeby a duchovního růstu. Ty lze získat také účastí na duchovních akcích

⁷⁸ Pozn. Duchovní pokrm věřících pod způsobou chleba a vína při slavení přijímaný v obřadu připomínající Poslední večeře Páně a obětí na kříži. Blíže viz DE FIORES, Stefano, GOFFI, Tullio. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. s. 239 – 254

⁷⁹ Pozn. Jinak též zpověď při které dochází k odpuštění hříchů spáchaných pro křtu. Blíže viz DE FIORES, Stefano, GOFFI, Tullio. *Slovník spirituality*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. s. 306 – 308

⁸⁰ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 25 - 26

⁸¹ Srov. tamtéž s. 27

⁸² Srov. tamtéž s. 56 - 57

⁸³ Srov. tamtéž s. 36 - 37

pořádaných sdružením, ale také hlavně činným životem ve společenství. Možnou posilu lze hledat ve sdílení zkušenosti víry, které má probíhat v „rodinném životě“ ASC, kde se členové navzájem poznávají, podporují a společně rostou. Poskytují si pomoc v duchovní a formační oblasti.⁸⁴ Zvýše uvedeného popisu lze usuzovat, že se nejedná pouze o formu altruistické motivace, ale jsou zde zahrnuty i egoistické, které přináší užitek samotnému salesiánovi spolupracovníkovi. Tento předpoklad je hodnocen ve zhodnocení výsledků.⁸⁵

Při podrobném prozkoumání dokumentu lze vysledovat, že na své členy klade mnoho úkolů a nároků podpořených naléhavostí při formulaci těchto požadavků. Přispívají k ní hlavně slovní spojení jako: „každodenní úsilí, plné nasazení, aktivní účast na poslání, každodenně prožívaná radost“ apod. Zakládají se především na víře v Boha vnímané pohledem římskokatolické církve a podpoře v komunitě. Z analýzy dokumentu „Plán apoštolského života“ lze vyvodit, že nabízí možné zdroje motivace: přijímání svátostí, modlitbu a hledání motivace v Písmu a duchovní literatuře. Všechny tyto motivace byly využity při tvorbě otázek rozhovoru oblasti: „Víra a já“ a také „Komunitní život ve společenství“.

Teoretická část práce se pokusila zodpovědět první výzkumnou otázku: „Jaké jsou možné motivační modely pro poslání salesiánů pracovníků?“ za použití vymezení pojmu motivace. Protože je ASC druhem náboženské společnosti, byly vydefinovány i možné spirituální a religiózní motivace a po analýze hlavního dokumentu sdružení doplněny ještě o další možné motivace k poslání. Bylo zjištěno, že motivace k dobrovolnické činnosti může vycházet z altruistických nebo egoistických pohnutek, jejichž prolínání není vyloučeno. Ne vždy je možné odhalit, které z nich motivují dobrovolníka. Salesiáni spolupracovníci se mohou inspirovat modely motivace, které vychází z historické praxe církevního prostředí. Jedná se především o imitaci Božího jednání, možnost dosáhnout eschatologické odměny, odčiňování vlastních hříchů a snahu o naplnění Boží spravedlnosti a způsob bohoslužby. Analýza dokumentu ASC pak doplnila možné motivační prameny o přijímání svátostí, modlitbu a hledání motivace v Písmu a duchovní literatuře. V praktické části práce bude po popisu metodologie šetření a vzorku respondentů bude hlavní pozornost upřena na jejich

⁸⁴ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 28 a 30

⁸⁵ Srov. v této práci 3. Výsledky šetření a zhodnocení. s. 24 – 43

sumarizaci a zhodnocení v kontextu kritické reflexe s odbornou literaturou. V závěru bude provedena diskuze a shrnuta všechna zjištění.

2 Metodologická část

Pro účel bakalářské práce, jejímž cílem je zjistit, jaké jsou možné motivační modely pro poslání salesiánů pracovníků a jakou roli hrají ve v poslání u vybraných salesiánů pracovníků, byl zvolen jako design empirického šetření kvalitativní metodologie,⁸⁶ protože cíl práce je úzce specifikován a kvantitativními metodami by byl obtížně postřehnutelný. Tato metodologie se pokusí zodpovědět pomocí polostrukturovaných rozhovorů a jejich obsahové analýzy pomocí kritické reflexe s odbornou literaturou⁸⁷ odpověď na druhou výzkumnou otázku: „Jakou roli hrají jednotlivé motivační modely v poslání respondentů.“ Jako podkladový materiál pro rozhovory byly využity informace získané z teoretické části, včetně analýzy „Plánu apoštolského života“, což je další cesta, jak zodpovědět výzkumné otázky. Závěry všešlé z tohoto zjišťování nelze zobecnit, je však možné je považovat za náhled na zkoumanou problematiku v praxi konkrétních salesiánů spolupracovníků.

K získávání dat k řešení problému byla použita metoda rozhovoru. Tato technika je využitelná v různých vědeckých disciplínách a lze ji aplikovat v kvantitativních i kvalitativních přístupech. Kvalitativní rozhovor je veden jednou osobou a může mít několik forem: volný, polostrukturovaný a strukturovaný. Ve volném rozhovoru nejsou otázky předem stanoveny a dotazující je formuluje spontánně během rozhovoru. Naopak, strukturovaný rozhovor má otázky předem pevně dané, včetně jejich pořadí. Polostrukturovaný rozhovor představuje střední cestu mezi těmito dvěma typy. Liší se od volného rozhovoru tím, že otázky jsou připravené předem, ale nemají pevně stanovené pořadí, což umožňuje jejich přizpůsobení během rozhovoru.⁸⁸ Tato práce využívá metodu polostrukturovaného rozhovoru. Otázky byly připraveny předem, což umožnilo vytvořit logicky propojenou strukturu jejich pořadí. Polostrukturovaný rozhovor byl vybrán také kvůli schopnosti okamžitě reagovat na odpovědi dotazovaného a doplnit chybějící informace. Důležitou výhodou této metody je také vytvoření přirozenějšího kontaktu mezi tazatelem a respondentem.⁸⁹

S respondenty byly rozhovory vedeny dobrovolně, v jimi zvoleném čase a prostředí po předchozím telefonickém sjednání termínu, při kterém byli stručně

⁸⁶ Srov. TOPINKA, Daniel. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. s. 30 - 33 a srov. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. s. 65 - 67

⁸⁷ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. s. 128

⁸⁸ Srov. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. s. 110 - 112

⁸⁹ Srov. tamtéž s. 111 - 112

dopředu seznámení s tématem, účelem a cíli práce, dále pak s průběhem rozhovoru. Tento postup měl za cíl, aby se respondenti cítili komfortně a bezpečně. Rozhovory probíhaly pouze s tazatelem v soukromí a to i v případě, že dotazovaní byli manželé, a probíhaly tak případně ihned za sebou. Průměrná délka rozhovoru byla 47 minut, nejkratší trval 28 minut 21 sekund a nejdelší 59 minut 41 sekund. Na konci rozhovoru měli respondenti prostor pro své dotazy, po kterých následovalo poděkování za jejich účast. Sběr rozhovorů probíhal od listopadu 2023 do března 2024.

2.1 Popis vybraného vzorku respondentů

Osloveno bylo 13 salesiánů spolupracovníků z teplické farnosti, všichni s rozhovorem souhlasili, což znamená 93% účast teplických salesiánů spolupracovníků se složeným slibem. V tomto šetření odpovídalo 6 mužů a 7 žen, z toho 5 manželských párů. Věkové rozpětí je 44 až 65 let (průměrný věk je 58 let). Doba, po kterou jsou členy teplické komunity salesiánů spolupracovníků, se pohybuje od 2 roků až do 42 let (v průměru 16,5 let).⁹⁰ Profesně se mimo své poslání salesiána spolupracovníka respondenti uplatňují jako: úředníci na městských úradech (2), účetní (1), pracovník vězeňské služby (1), učitel na ZŠ (1), právník (1), obchodní manažer (1), živnostník (1), konkrétně: fotograf a taneční mistr), pracovník centra pro rodinu (1) a někteří jsou již ve starobním důchodu (4). Jejich zaměstnání tak ve většině případů nesouvisí s posláním a realizují ho v rámci volného času. Jako salesiáni spolupracovníci se účastní aktivit zaměřených na mládež, rodinu a společnost, konkrétně vypomáhají na víkendových akcích a táborech pro děti, účastní se aktivit salesiánských středisek v Teplicích – pomoc s volnočasovými aktivitami pro děti, ale i doučování, akce pro budování vztahu v rodinách a manželství, pomáhají budovat salesiánská díla v ČR i zahraničí (aktivní pomocí na stavbě), finančně podporují misijní díla Dona Boska apod. Výběr respondentů lze označit za kritériální,⁹¹ přičemž zvolena byla následující kritéria:

- respondent musí být **salesián spolupracovník**,
- respondent musí mít **složený slib** jako vyjádření salesiánského povolání ve společnosti, tzn., že **není v přípravě na vstup tzv. aspirantátu**,

⁹⁰ Pozn. počítáno od složení slibů ačkoli mezi členy ASC jsou počítáni i aspiranti (tzn. 1 rok před složením slibů).

⁹¹ Srov. TOPINKA, Daniel. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. s. 60

- respondent je součástí **místní organizace** salesiánů spolupracovníků v Teplicích.

Během prvotního oslovení se naskytla příležitost uskutečnit dva rozhovory s aspiranty salesiány spolupracovníky, kteří se v teplickém společenství připravují na složení slibů (srpen 2024). Ačkoli ASC aspiranty mezi salesiány spolupracovníky již počítá⁹² a jsou zapojováni do společenství i částečně jeho úkolů, byly tyto rozhovory z analýzy vyřazeny. Posloužily pouze jako testovací a ověřily délku a náročnost rozhovorů, srozumitelnost pokládaných otázek apod. Dotazování o této skutečnosti byli informováni, souhlasili s podmínkami i s rozhovorem. Kritéria pro výběr respondentů byla nakonec zúžena na salesiány spolupracovníky již po složeném slibu.

Označení respondenta (S = spolupracovník)	Datum realizace rozhovoru
S1	21. 11. 2023
S2	21. 11. 2023
S3	14. 11. 2023
S4	14. 03. 2024
S5	14. 11. 2023
S6	13. 11. 2023
S7	20. 02. 2024
S8	13. 11. 2024
S9	14. 03. 2024
S10	20. 02. 2024
S11	13. 11. 2023
S12	13. 11. 2023
S13	13. 11. 2023

Tab. Označení respondenta pro účely analýzy dat z rozhovorů.⁹³

Respondenti působí převážně na území města Teplice, které patří k větším okresním statutárním městům v Severních Čechách s cca 49.000 obyvatel s dalšími

⁹² Elektronická komunikace s Marií Novotnou, současná hospodárka ASC, odpovídala v zastoupení hlavního koordinátora ASC. Emailem 4. 6. 2024. Pozn. údaje jsou platné k 4. 6. 2024

⁹³ Pozn. pořadí analýzy a pořizení rozhovoru bylo záměrně změněno pro účely anonymizace.

obcemi patřícími do jeho okresu až cca 60.000 obyvatel.⁹⁴ Odpovídá tomu i složení teplické farnosti z několika farností a přilehlých obecních farností. Přesto čítá komunita farnosti pouze kolem cca 300 věřících a společenství není nikterak velké, snaží se žít bohatým životem. K tomuto fenoménu přispívá i historie oblasti Sudet, která přispěla k ztrátě kontinuity s historií.⁹⁵ Život farnosti se na ni tedy snaží navázat, ale hlavně se snaží vytvořit jeho nové základy na nové tradici.

O Římskokatolickou farnost Teplice, se jako duchovní správci na základě smlouvy mezi litoměřickou diecézí a českou provincií SDB starají členové této kongregace. Složení komunity čítá 6 členů řeholní komunity, kteří jsou všichni kněžími. „V Teplicích existují tři farnosti, které tvoří jedno společenství. Jsou to Trnovany, Šanov a Děkanství. K tomuto společenství ještě patří venkovské farnosti – Světec, Křemýž, Modlany, Kostomlaty pod Milešovkou a zaniklá farnost Radovesice.“⁹⁶ Už v r. 1990 bylo otevřeno první salesiánské středisko mládeže a fungovalo až do roku 1996. Nové salesiánské středisko mohlo být otevřeno až v r. 1999 na sídlišti Prosetice. Roku 2009 otevřelo středisko své druhé pracoviště na sídlišti v Trnovanech.⁹⁷ V současné době (20. 6. 2024) se chystá otevření nového střediska v Trnovanech nazvaného Živý dům, kam se přesune i sídlo řeholní komunity SDB.⁹⁸

2.2 Práce s daty

Z rozhovoru byl nahrán audiozáznam pouze pro účely zpracování a byly průběžně zapisovány poznámky. Od respondentů nebyly vyžadovány žádné demografické ani jiné informace týkající se například jejich organizace. Transkripce rozhovoru byla vytvořena webovou aplikací Transkriptor⁹⁹ jako nezbytná součást pro konečné vyhodnocení.¹⁰⁰ Přepis rozhovorů tvoří přibližně 175 stran textu a vzhledem

⁹⁴ Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2021* [online]. Praha, 30. dubna 2021. [cit. 20. 5. 2024] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>

⁹⁵ Blíže viz KILIÁN, Jan a kol. *Teplice*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2015. s. 295 - 329

⁹⁶ Srov. Salesiáni Teplice, 2022. *Farnosti a kostely*. [online]. SDB Teplice. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z: <https://salesianiteplice.cz/farnost/farnosti-a-kostely/>

⁹⁷ Blíže viz KILIÁN, Jan a kol. *Teplice*. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2015. s. 295 - 329

⁹⁸ Srov. Salesiáni Teplice, *Živý dům* [online]. 2022 [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z:

<https://salesianiteplice.cz/zivy-dum/>

⁹⁹ Pozn. tato webová aplikace automaticky přepisuje zvukový záznam ve více než 40 jazycích na text za pomoci nejmodernější AI. Blíže viz Transkriptor [online]. Transkriptor 2024. [cit. 11. 6. 2024]. Dostupné z: <https://transkriptor.com>

¹⁰⁰ Srov. HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. s. 208

k rozsahu není součástí práce.¹⁰¹ Zpracovány budou pouze odpovědi na otázky, které přímo souvisí s cílem práce. Ostatní otázky, které posloužily pro uvedení do tématu, jako přechodové mezi jednotlivými oblastmi rozhovoru, pro odlehčení či vyjasnění vzájemného porozumění vybraným pojmům, byly ze sumarizace a zhodnocení vyřazeny.

Protože skupina respondentů je velmi malá, kompaktní a s rozvinutými vztahy rodinného typu, bylo nutné pro zachování podmínky anonymity, která byla všem zaručena před začátkem rozhovoru, přistoupit k dalším nutným krokům při zpracování získaných informací. Pořadí rozhovorů bylo změněno oproti pořadí, ve kterém byly pořízeny, dále pak při zpracování v praktické práci bude popis probíhat v neutrálním oslovení salesián spolupracovník. Použity byly pouze ty informace, které slouží účelu a cíli práce, všechny ostatní vedoucí k identifikaci nebo citlivé údaje nebyly zpracovány. Pro účely vyhodnocení byl každý z respondentů označen vlastní zkratkou „S“ (jako spolupracovník) a číslem, které označuje pořadí, ve kterém byl jeho rozhovor analyzován. Pořadí pro účely analýzy bylo záměrně náhodně přeházeno. V souladu s uděleným souhlasem bude audio záznam rozhovorů po obhájení práce smazán a transkripce spolu s informovanými souhlasly skartována.

V souladu s etikou výzkumu byla všechna data vedoucí k identifikaci respondentů a citlivá data z analýzy vyřazena.¹⁰² Autor práce žije a je aktivní ve farním společenství, ve kterém působí respondenti. S respondenty se osobně zná, v rámci komunitního života farnosti s nimi přichází do osobních interakcí. Autor se osobně zná i s řeholní komunitou SDB, která zajišťuje duchovní správu teplické farnosti a občas dobrovolně participuje na charitativních činnostech, kterých se účastní i salesiáni spolupracovníci. Jedná se hlavně o akce salesiánských středisek: víkendové akce, tábory, jednorázové aktivity pro děti a mládež. Autor práce oslovil postupně všechny respondenty díky osobní známosti, zda by se rozhovorů účastnili. I přes osobní známost je nestrannost zaručena tématem práce. Výpovědi respondentů nebyly obsahově nijak měněny a jejich analýza se snažila oprostít od subjektivně ovlivněného hodnocení. Výhodou osobní známosti mezi tazatelem a respondenty se ukázala malá potřeba

¹⁰¹Dle původního plánu měla být transkripce součástí této práce jako příloha, autor práce se však po bližším seznámení s teplickým společenstvím salesiánů spolupracovníků domnívá, že i po pečlivé anonymizaci by mohlo dojít k identifikaci respondentů mezi sebou navzájem. Pro účely obhajoby této práce bude transkripce rozhovorů v elektronické formě k nahlédnutí pouze komisi u autora práce.

¹⁰² Blíže viz HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. s. 155 – 157

otázek, které vedou k budování důvěry a vztahu s respondentem. Na základě společných vztahů tak byli respondenti otevřenější a snáze sdělovali informace týkající se osobních témat. Objektivnost získaných dat viz diskuze. V průběhu realizace rozhovorů byl autor práce pozván, aby se osobně účastnil akcí respondentů, šlo o obnovu slibů, celodenní duchovní cvičení a formační setkání tzv. ústranní, toto pozvání využil pro získání komplexnější představy o informacích, které získal z rozhovorů.

2.3 Informovaný souhlas s rozhovorem

Před započítím rozhovorů bylo dotazovaným sděleno, že rozhovor bude veden anonymně a bude zaznamenán na diktafon. Respondenti o tom byli předem informováni s doplňující informací, že tento záznam slouží pouze k potřebě tazatele, aby se mohl na rozhovor plně soustředit a následně se k zaznamenaným informacím vrátit při jejich zpracování. Rovněž byli srozuměni s tím, že nahrávka nebude nikde archivována a po anonymizované transkripci vypovědí a následné obhajobě práce bude smazána. Všichni dotazovaní byli také před započítím rozhovoru informováni o tématu, účelu a cíly zjišťování, průběhu rozhovoru, způsobu práce s uvedenými daty a způsobu jejich prezentace. Poté souhlasili se svou dobrovolnou účastí na tomto zjišťování. Stvrzením jejich souhlasu byl podpis informovaného souhlasu, který není součástí této práce a bude v případě zájmu předložen pouze komisi u obhajoby této práce.¹⁰³ Po obhajobě této práce budou všechny písemné informované souhlasy a s nimi i transkripce rozhovorů zničeny skartací. Znění informovaného souhlasu viz Příloha č. 2 – Vzor informovaného souhlasu.

¹⁰³ Srov. REICHEL, Jiří. *Kapitoly metodologie sociálních výzkumů*. s. 177

3 Výsledky šetření a zhodnocení

Tato část se zaměřuje na zpracování dat, která souvisí s cílem práce objevit možné motivační modely v poslání salesiánů spolupracovníků a zhodnotit jakou roli hrají jednotlivé modely u vybraných salesiánů spolupracovníků, ostatní zjištěné informace byly z procesu hodnocení vypuštěny. Výsledky zjištění jsou zde sumarizovány, analyzovány a kriticky reflektovány v kontextu odborné literatury po jednotlivých úsecích rozdělených do 5 oblastí, které odpovídají struktuře rozhovoru. Jednotlivé oddíly jsou členěny na dva odstavce: v prvním je nejprve provedena sumarizace a deskripce zjištěných dat a v druhém pak analýza a zhodnocení pomocí kritické reflexe. Všechna zhodnocení pak budou následně shrnuta dohromady v kapitole „Závěr“.

3.1 Oblast Salesiáni spolupracovníci – vnímání a vstup do společenství

3.1.1 Identifikace salesiána spolupracovníka a jeho poslání.

Z odpovědí rozhovoru lze sestavit stručnou charakteristiku, jak respondenti vnímají sami sebe v roli salesiána spolupracovníka. Z odpovědí vyplynulo, že si představují salesiána spolupracovníka jako člověka, který souzní s myšlenkami Dona Boska (S1, 6, 13), spolupracuje s dalšími členy salesiánské rodiny především s řeholními členy SDB a FMA (S2, 7, 8, 11), pomáhá jim hlavně v oblastech, kde je třeba spíše práce laiků např. řešení rodinných vztahů, protože s životem ve vlastních rodinách nemají zkušenosti (S7). Dále salesián spolupracovník dle představ pomáhá v provozních záležitostech,¹⁰⁴ kde by bylo zbytečné plýtvat kapacitu duchovních (S11). Salesián spolupracovník je křesťan aktivní ve svojí farnosti (S4, 5, 9), člen 3. laického řádu katolického řeholního společenství (S4, 6, 10, 11). Salesián spolupracovník byl dále identifikován skrze svůj úkol, kterým je péče o mládež (S4, 5, 8, 9, 12, 13), která v dnešní době trpí chudobou (S5) nejen materiální, ale i morální (S10) a vztahovou (S13). Dále pomáhá rodinám (S8, 12), ale i široké společnosti (S4, 8), může se politicky angažovat,¹⁰⁵ aby ovlivnil podmínky mládeže skrze společenské změny (S8). Poslání v rámci role salesiána spolupracovníka bere jako svůj smysl života (S12) a má možnost naplnit tak smlouvu s Bohem, kterou svým křtem uzavřel (S5).

¹⁰⁴ Pozn. jako příklad uvedl péči o materiální zajištění akci nebo správu nemovitého majetku apod.

¹⁰⁵ Pozn. jako příklad politické angažovanosti salesiánů spolupracovníků uvedl (S8) bývalého prezidenta rakouské republiky Thomase Klestila, ve funkci 8. července 1992 – 6. července 2004.

Sedm respondentů (S1, 8, 9, 10, 11, 12, 13) se při charakteristice salesiána spolupracovníka neobešlo bez stručné zmínky o zakladateli Donu Boskovi a jeho dílu. Salesián spolupracovník koná dobro (S6), je laskavý a přesto důsledný¹⁰⁶ (S10) a skrze své jednání umožňuje ostatním poznat Boží pravdu (S13). Salesiáni spolupracovníci mohou své poslání vykonávat v rámci práce (práce s dětmi) či volnočasově. (S10).

Tato oblast byla zařazena do šetření nejen proto, aby zjistila, jak se představa o salesiánovi spolupracovníky shoduje s oficiálními dokumenty ASC a odbornou literaturou, ale také jako možný motivační zdroj. Vydefinování vlastní identity, jejího hodnotového systému¹⁰⁷ a vlastního poslání v rámci díla Dona Boska, může vést k nalezení smyslu vyvíjené aktivity,¹⁰⁸ což může vést k motivaci dlouhodobého dobrovolnictví.¹⁰⁹ V popisu salesiána spolupracovníka, který vznikl kompilací všech získaných odpovědí, lze vysledovat pouze altruistické motivace činností vedoucích k naplňování jeho poslání.¹¹⁰ Žádný z respondentů neuvedl možný prospěch nebo přínos, který by přinášelo členství v ASC, čemuž lze rozumět jako důsledné snaze o vyřazení egoistických motivací, ač se to jeví, jako nepravděpodobné.¹¹¹ V dalších částech tohoto zhodnocení bude tento předpoklad respondentů o čistě altruistické motivaci konfrontován s dalšími zjištěními. Vnímání salesiána spolupracovníka od S8 jako aktivního v péči o mladé, rodiny, společnost a politické angažovanosti nejvíce odpovídala obecnému popisu dle „Plánu apoštolského života“, a však ani odpovědi ostatních respondentů se výrazně nerozcházejí s tímto dokumentem ASC.¹¹²

3.1.2 Impulzy ke členství v ASC

Salesiány spolupracovníky v tomto konkrétním společenství oslovilo ke členství v ASC několik faktorů. Bylo to hledání vlastní spirituality a prohloubení prožívání života ve víře (S1, 3, 4, 5, 13), idea díla Dona Boska hlavně skrze realizaci péče o mladé (S3, 5, 11), rodiny a manžele (S12). Respondenti uváděli, že formující pro ně bylo setkání s členy ASC, případně dalšími členy salesiánské rodiny. Setkávali se s nimi při různých volnočasových aktivitách (S4, 5, 6, 13), na vojně (S8), už v dětství nebo

¹⁰⁶ Pozn. důsledný v kontextu podílu na výchově mládeže.

¹⁰⁷ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

¹⁰⁸ Srov. a blíže tamtéž s. 10-28

¹⁰⁹ Srov. tamtéž s. 86 - 87

¹¹⁰ Srov. BATSON, Daniel. *Experimental Tests for the Existence of Altruism*. s. 69

¹¹¹ Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 -18

¹¹² Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 16 - 18

mladistvém věku (S6, 13), v kostele (S10). Pro S5 se stal člen ASC vzorem v oblasti víry, proto se nechal nejprve pokřtít, a pak se stal po jeho vzoru i salesiánem spolupracovníkem. V jednom případě členové ASC byli kmotry respondenta (S7), kdy ho oslovila jejich laskavost, ale i názorové ukotvení. Při setkání s členy ASC respondenty dále oslovilo stejné vnímání spirituality, světa (S4), evangelizace (S4, 13), činnost a aktivní přístup ke křesťanství (S8, 9) a postoje a principy k výchově vlastních dětí (S10, 13). Respondentům se také na společenství líbilo, že se těchto aktivit se mohou účastnit oba partneři¹¹³ (S1, 2, 13), neformální způsob komunikace, blízké vztahy a civilní život ve světě mimo řeholní regule (S11). Jednoho salesiána spolupracovníka také oslovilo, že činnost ASC byla v době jeho uvažování o členství protirežimní činností (S6).

Zjišťování původních motivačních pohnutek rozhodnutí pro vstup do ASC vybraných salesiánů spolupracovníků by mohlo ukázat rozdíly mezi těmito původními motivačními pohnutkami a těmi stávajícími, které jsou zapříčiněny osobnostním vývojem.¹¹⁴ Jako možnou prvotní motivací pro vstup se z odpovědí ukázalo hledání smyslu, vlastní spirituality a prohloubení smyslu života ve víře.¹¹⁵ Vzhlednutí se v ideálu nezištné pomoci druhým v duchu díla Dona Boska a touhy participovat na ní bez propočítávání vlastního zisku lze hodnotit jako přihlášení se k hodnotě antimaterialismu.¹¹⁶ Opět tak z části výpovědí vyplývá, že respondenti vnímají svůj vstup v kontextu pouze altruistických motivačních modelů. K tomuto tvrzení také přispívá fakt, že všichni salesiáni spolupracovníci odvádí část svých finančních prostředků na podporu aktivit ASC.¹¹⁷ Z výše uvedených odpovědí lze dále pozorovat, že respondenty zaujalo na ASC to, že je prostorem pro setkávání, dále rozvoj a budování vztahů a to, že se do společenství mohou začlenit jako do komunity stejně smýšlejících lidí. Motivací bylo také to, že zde dostanou podporu a uznání pro své činnosti v rámci poslání, což vede k seberealizaci a zvýšení sebevědomí.¹¹⁸ Motivací pro vstup se také jeví nalezení shodných hodnot mezi respondenty a členy ASC, se

¹¹³ Pozn. Uváděli, že u ostatních terciárních řádů se může účastnit většinou pouze jeden z manželů, podle toho, zda přísluší k mužské či ženské řeholní společnosti.

¹¹⁴ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 86 - 87

¹¹⁵ Srov. DUDLEY, J. R. *Spirituality Matters in SocialWork: Connecting Spirituality*. s. 4

¹¹⁶ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 95 - 96

¹¹⁷ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 53

¹¹⁸ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

kterými se poprvé setkali.¹¹⁹ V této části odpovědí se poprvé objevují motivace, které lze nazvat egoistickými, protože směřují k uspokojení vlastních potřeb v oblasti vztahů s druhými, a uznání.¹²⁰ Tato zjištění jsou protipólem k čistě altruistickému vnímání o ideálu salesiána spolupracovníka.

3.1.3 Motivace při přípravě na vstup

Na otázky týkající se vztahu vstupu do ASC a motivace uváděli respondenti rozdílné odpovědi. U některých se jejich formátor¹²¹ ptal na motivaci již na samotném začátku přípravy (S2, 7, 10), nebo při přechodu mezi jednotlivými jejími fázemi (S9). Téma a otázky týkající se motivace se ale objevovaly v celém průběhu přípravy (S2, 3, 4, 5, 7, 8, 11). Tři respondenti (S6, 12, 13) uvedli, že se jich na jejich motivaci nikdo neptal. V těchto případech byla pro formátory dostatečným důkazem jejich motivace pro poslání salesiána spolupracovníka aktivní účast na přípravě, protože probíhala v období socialismu, a tedy byla trestnou činností. S6 dokonce uvedl, že ověřování o dostatečné motivaci probíhalo v tomto období formou jakési zkoušky, kdy formátor zrazoval od vstupu a členství v ASC.

Dle odlišných odpovědí lze vidět, že vzorek respondentů je různorodý¹²² a jejich příprava probíhala v různých letech. Rozdíly ilustrují posun v konceptu přípravy nových aspirantů v průběhu období před 40 lety až do současnosti. S5 tento vývoj ve zjišťování motivace shrnul: „*Myslím si, že v té době to nebylo ještě tak pojmenovaný... jakoby mě jde o ten posun...my dneska jako děláme ty různé motivace, zpětné vazby a tak, tohle dříve oni nedělali prostě.*“ Dle výpovědí lze usuzovat, že dřívější příprava na vstup byla více intuitivní, což může souviset i s politickým režimem. V tomto kontextu lze ale výdrž v rozhodnutí ke vstupu navzdory zrazování v tomto období považovat za velmi silné prohlášení motivace, neboť se rovnalo protirežimní činnosti. Nynější systém přípravy lze dle sdělení respondentů hodnotit jako jasnou koncepci s akcentem na motivaci v poslání, který prostupuje celou přípravou a cíl této přípravy je nastavení hodnotového systému,¹²³ který je v souladu s ASC, ale také podporuje v dlouhodobé

¹¹⁹Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 96 - 97

¹²⁰Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 - 18

¹²¹ Pozn. Formátor je ten, kdo vede přípravu aspirantů pro vstup do ASC, sám musí být salesiánem spolupracovníkem s již složeným slibem.

¹²² Viz v této práci 2.1. *Popis vybraného vzorku respondentů*. s. 24

¹²³Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

motivaci budoucího salesiána spolupracovníka díky vnitřním odměnám a pocitu smysluplnosti poslání.¹²⁴ Dva respondenti si na období přípravy nevzpomněli (S6, S12).

3.1.4 Slib jako zdroj motivace k další práci

Všichni respondenti (S1 až 13) uvedli, že si slib sami od sebe cíleně nečtou. S7 si ale sám na slib vzpomene při pocitech krize vlastního poslání, slib představující nezrušitelný závazek ho motivuje k překonání těžkostí a v pokračování. Svůj slib si všichni (S1 až 13) připomínají na pravidelně se opakující akci tzv. obnově slibů (min. 1x ročně), dále pak na duchovních obnovách a cvičeních (S2), které pořádá ASC a při skládání slibů nových členů (S8). Při těchto příležitostech svůj slib při obnově znovu rozmýšlí a prožívají (S1, 2, 3, 4, 5, 8, 9, 10) což vede k zamyšlení nad naplňováním ve smyslu možnosti zlepšení (S1) i k vlastním kritice v oblasti nedodržení závazku např. spásy chudé mládeže (S3, 10, 12) což i navzdory negativním akcentům motivuje v další práci (S2, 3). S10 uvedl, že se po obnově cítí silnější, motivovanější pokračovat a hrdý, že je členem tohoto společenství, tento poslední pocit potvrdili i další dva. (S6, 13). Někteří si připomínají svůj vlastní slib při obnově jako zásadní moment jejich života (S2, 11). Dva členové při obřadu obnovy prožívají rozporuplné pocity kvůli formulaci části závazku „sloužit lidovým vrstvám“ (S1, 12). S12 dokonce navrhuje změnu formulace, která je již mnoho let nezměněna, aby více vyhovovala současné době a nyní již širší cílové skupině. S8 uvedl, že obnově slibu nepřikládá význam v kontextu motivace, cítí motivaci pokračování díla Dona Boska při všech svých každodenních aktivitách.

Koncept obnovy slibu lze hodnotit jako účinné opatření pro znovu potvrzení a ujasnění motivace v poslání členů. Skoro všichni respondenti se totiž shodli na tom, že si při obnově slibu připomínají hodnoty¹²⁵ a znovu upevňují smysl jejich aktivit v rámci ASC. Jediný respondent S10 uvedl, že při obnově cítí větší sounáležitost a svým způsobem zlepšuje sebevědomí, toto sdělení nasvědčuje opět motivaci, která přináší i osobní benefity. Je jako jediná v kontrastu altruistických pohnutek.¹²⁶ Formální stránka obnovy je navržena tak, aby i při účasti více členů každého z nich vtáhla, díky

¹²⁴Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 95

¹²⁵Srov. tamtéž s. 96 - 97

¹²⁶Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 - 18

jmenovitému přihlášení ke slibu každého člena.¹²⁷ Takto navržená obnova slibu z psychologického hlediska podporuje motivace v poslání díky opětovné akcentaci hodnot a její forma se dotýká duchovních aspektů slibujícího¹²⁸ a může vést k dlouhodobému udržení motivace k poslání salesiána spolupracovníka.¹²⁹ Obnova slibu se jeví důležitou také v kontextu toho, že se nikdo z dotazovaných sám od sebe k slibu nevrací, aby si ho přečetl mimo oficiální příležitosti. Z odpovědí není možné vyvodit, zda vědomí pravidelné obnovy nemotivuje respondenty k individuálnímu hledání motivace ve svém slibu. Iniciační proces ve formě přihlášení se k slibu věrnosti určitým hodnotám a příslušnosti k určité skupině lidí můžeme vysledovat i jinde, např. ve formě přísahy u lékařů, nebo ve formě etického kodexu profese nebo organizace. Slib a jeho vlastnosti podporuje principy kolektivismu a předávání společných morálních zásad,¹³⁰ což nasvědčuje tomu, že se jedná o normativní motivaci.¹³¹

3.1.5 Don Bosko – věčná inspirace

Don Bosko je velkou inspirací pro všechny respondenty (S1 až 13). Někteří (S1, 3, 7) ho vnímají jako ideál, ke kterému by se měli snažit přiblížit, zároveň s tím shodně dodávají, že toho ale nejsou schopni. S3 k tomu dodává, že stoprocentní odevzdání, které ho fascinuje, není podle jeho mínění zároveň „zdravé“. Respondenti uvedli, že inspirace v jednání Dona Boska je motivuje při jejich poslání v laskavosti (S1, 2) a kultivaci vztahů s druhými (S1) např. prostřednictvím trpělivosti (S2), rovného individuálního přístupu a živého zájmu o život druhého (S2, 8, 9, 10). Povzbuzení pro vybrané salesiány spolupracovnice přináší příklad oddanosti vlastnímu poslání i přes nesnadné úkoly a těžkosti (S3, 5, 7). Velkou inspirací se také stává jeho výchovně preventivní systém, který respondentům pomáhá ve vlastní výchovné práci s mládeží (S6, 8, 11, 12) i s její významně sociálně ohroženou skupinou (S4, 9, 13), a který vnímají jako natolik praktický (S4) a inovativní (v kontextu doby Dona Boska), že je aplikovatelný až do současnosti (S11, 12). Také jeho víra v Boha, hloubka modlitby

¹²⁷ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 36 – 37. Pozn. autor práce měl možnost srovnání díky osobní účasti na obnově slibů salesiánů spolupracovníků v Teplícih, dne 3. 2. 2024.

¹²⁸ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 6

¹²⁹ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 86 - 87

¹³⁰ Srov. tamtéž s. 86

¹³¹ Srov. NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. s. 420

a spolehnutí se na pomoc Boží v jeho díle je motivací v poslání (S7, 10). Podíl na vytváření tohoto díla může přinášet hrdost, která je opět vnímána jako motivující síla (S7).

Don Bosko a jeho dílo se jeví jako nedosažitelný ideál, a je možné uvažovat nad tím, zda tato skutečnost nemá negativní dopad na motivaci vybraných salesiánů spolupracovníků. S3 tuto možnost připustil, když konstatoval, že snaha dosáhnout takového ideálu by mohlo negativně ovlivnit jeho zdraví. Z odpovědí však bylo zjištěno, že takovouto negativní konotaci necítil žádný respondent, což je zřejmě zapříčiněno tím, že získaný výčet vlastností Dona Boska, které vedou k motivaci v poslání vybraných salesiánů spolupracovníků, přímo odpovídá popisu altruismu skrze potlačení vlastních egoistických potřeb, sebeobětování a nezištnou službou bližnímu. S ním se, jak už bylo popsáno dříve, respondenti ztotožňují.¹³² Tato motivace spatřovaná ve vzoru světce a zakladatele ASC a účast na jeho díle vede k větší seberealizaci a zvyšuje sebeúctu,¹³³ a ideál vzoru a snahu se mu přiblížit je opět možné nahlížet jako na motivační normu.¹³⁴ V tomto ohledu by bylo možné se zamyslet, jakou souvztažnost má tento ideál se vzorem samotného Ježíše Krista, na tuto podobnost se šetření nezaměřilo. Inspirační motivační modely spojené s Ježíšem Kristem se pokusí představit oddíl této práce zaměřený na motivační model skrze služby Bohu. Ačkoli respondenti ve vzoru Dona Boska hledají čistě altruistické motivační modely, bylo zjištěno, že jim přináší i uspokojení těch osobních egoistických, jedná se opět o vztah sebeuplatnění a vědomí vlastní hodnoty.

3.2 Oblast: Komunitní život ve společenství

3.2.1 Komunita jako opora v poslání

Místní komunita salesiánů spolupracovníků se schází 1x měsíčně na plánovaných formačních setkáních tzv. ústraních. Jejich součástí je práce nad tématem formace připravených ASC: jejich četba, zamyšlení a diskuze, pak společná modlitba a sdílení svých radostí i starostí v osobním životě (S1-13). Osobní setkání vnímají spíše jako podporu na lidské bázi než v motivaci k poslání salesiána spolupracovníka (S1, 2,

¹³² Sociologická encyklopedie. *Altruismus*. [online]. Aktualizováno 11. 12. 2017. [citováno 05. 06. 2024]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Altruismus>

¹³³ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

¹³⁴ Srov. NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. s. 420

4, 5, 6). Naopak společná formační setkání vnímají jako motivaci pro své povolání S3, 7, 10, 11. Týká se to upevňování víry v Boha (S3), nacházení motivace ve společné práci nad formačními tématy, modlitbě a čtení Písma (S11), předávání energie do práce na díle od ostatních členů (S7, 12). Od starších členů směrem k sobě jako mladšímu členovi také dostává S12 podporu ve formě uznání důležitosti jeho aktivit pro ASC, i když nejsou nijak honorované. Zmínil také, že ve společenství vidí možnost vnitřního růstu v lidské rovině i směrem k poslání ASC. S6 míní, že se v začátcích místního společenství o motivaci k apoštolátu bavili členové častěji. S4 při zamyšlení nad otázkou vzájemné motivace připustil, že když někdo ztratí motivaci k poslání, tak společenství neví, jak ho motivovat. Snaží se ho zvát mezi sebe, modlí se za jeho vytrvalost v povolání. Jak ale nakonec zhodnotil, sílu musí najít sám. Jednotlivá místní společenství si poskytují pomoc v udržení motivace k poslání duchovními cvičeními, které organizují pro sebe navzájem (S8).

Popis tzv. ústraní je v souladu s „Plánem apoštolského života“.¹³⁵ Všichni respondenti přikládali velký význam motivaci v podobě navýšení svého sociálního kapitálu ve formě členství v tomto místním společenství, což přináší výhody nejenom ve využívání rozvinutých vztahů jako možné vzájemné podpory a pomoci, ale přináší to výhody sociální opory.¹³⁶ Motivaci jako profit ze setkávání, vytváření vztahů, ale i jistotu přijetí a pomoci lze hodnotit jako osobní egoistickou motivaci.¹³⁷ Z výpovědí bylo také zjištěno, že mladší respondenti více prožívají vztahy s ostatními členy místního společenství. Jak vypověděl naopak S13, který je už starší, setkávání mimo to plánované formační ho již tolik nepovzbuzuje. Tyto skutečnosti poukazují na změnu hodnot z vyhledávání setkání a budování vzájemných vztahů na hledání smyslu.¹³⁸ S12 pojmenoval specifikum poslání salesiána spolupracovníka jako dobrovolnickou aktivitu, která není finančně honorována, musí tak hledat jiné možné osobní přínosy.¹³⁹ Mezi některými uvedl např. podporu ve formě uznání vykonané práce od starších členů.¹⁴⁰ Ze zjištění nejen v tomto oddílu také vyplynulo, že motivace respondentů zaměřená na budování jejich vzájemných vztahů a komunity je založená na konceptuálním modelu

¹³⁵ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 61 – 62

¹³⁶ Srov. STUKAS, Arthur; WILSON, Sarah. Understanding Motivations to Volunteer. [online]. Volunteering Australia, 2022. [citováno 12. 05. 2024]. Dostupné z:

https://volunteeringstrategy.org.au/VRP_Understanding-Motivations-toVolunteer

¹³⁷ Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 - 18

¹³⁸ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

¹³⁹ Srov. tamtéž s. 89

¹⁴⁰ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

vytváření dlouhodobé motivace pro naplňování poslání salesiána spolupracovníka. Nejedná se tedy o čistě altruistickou motivaci.¹⁴¹ Tento model buduje ASC cíleně a vědomě pomocí formačního programu.¹⁴² S4 zmínil obtíže s demotivovanými členy a tápání v jejich možné motivaci. Tato skromná práce by mohla sloužit jako možný inspirační zdroj pro takové situace.

3.2.2 Povzbuzení od ostatních členů salesiánské rodiny

Ostatní členové salesiánské rodiny¹⁴³ napomáhají respondentům s motivací provázením skrz poslání salesiána spolupracovníka (S3, 7), nasloucháním a pomáhají s realistickým hodnocením vlastní možnosti a schopností v rámci aktivit pro ASC (S2), dále pak podporou v poslání vytrvat (S5, 7, 10). Přijetí jako v rodině od těchto členů cítí S11 a S5 je vnímá jako most spojující salesiány spolupracovníky s ostatními členy salesiánské rodiny. Někteří respondenti (S1, 2, 4, 6, 11, 12, 13) více než podporu v pokračování v díle Dona Boska od ostatních členů salesiánské rodiny (převážně SDB) vnímají jejich službu v praktické rovině. Jedná se o liturgické úkony, které si nemohou jako laici zajistit samy. Jedná se především o svátost smíření, duchovní rozhovory a vedení duchovních cvičení pořádaných místními skupinami ASC.

Získané informace z rozhovorů s respondenty jsou v souladu s jejich posláním a ostatní členové salesiánské rodiny jsou podporou salesiánů spolupracovníků.¹⁴⁴ Jedná se pouze o mužské řeholní společenství SDB a absence motivace ze strany FMA, tedy ženské řeholní komunity je způsobena její absencí v Ústeckém kraji. Institucionálně zakotvená duchovní péče přímo odkazuje na organizační aspekty motivace, ze kterých vychází organizace celé salesiánské rodiny.¹⁴⁵ Touto řeholní větví rodiny jsou vybráni salesiáni spolupracovníci motivováni ve svém poslání a ukotvení jeho smyslu.¹⁴⁶ Egoistický motivační model některých respondentů lze spatřovat ve vnímání řeholní větve salesiánské rodiny hlavně v praktické rovině, kdy uspokojují jejich potřebu liturgických úkonů.

¹⁴¹ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 37

¹⁴² Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 61 – 62

¹⁴³ Pozn. V tomto teplejším společenství jsou jimi SDB.

¹⁴⁴ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. s. 91 - 97

¹⁴⁵ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky* s. 86 - 87

¹⁴⁶ Srov. tamtéž s. 95

3.3 Oblast: Víra a já

3.3.1 Víra jako síla vedoucí k cíli

Přijímání svátostí eucharistie a smíření nevnímají respondenti (vyjma S5) jako možnou posilu v poslání salesiána spolupracovníka. Spíše cítí, že je posiluje pouze v osobní víře (S1, 3, 4, 7, 9, 11, 12, 13), dva z této skupiny však připouští, že je nenapadlo propojit možný pozitivní vliv směrem k poslání (S1, 3). Díky vnímání úplného propojení role salesiána spolupracovníka s vlastní existencí je možné hledat sílu k motivaci v přijetí svátostí pro sebe i pro poslání, dle výpovědí se však jedná o sekundární efekt (S 2, 4, 8, 10). S5 cíleně přijímá svátosti k podpoře své vytrvalosti v poslání. Respondenti hledají posilu pro výkon svých úkolů také v modlitbě (S3, 4, 5, 6, 7, 9, 11) a svěřují své povolání Bohu (S 3, 5, 6, 7), Panně Marii (S 4, 6) nebo prosí o přímluvu zakladatele a patrona Dona Boska (S 7, 9, 11). Modlitba slouží nejen jako prosba, ale i jako poděkování za dary, kterých se skrze službu spolupracovníka respondentům dostává (S7, 11). S9 přidává k modlitbě salesiánské přímluvy od ASC. U ostatních respondentů (S1, 2, 8, 10, 12, 13) není modlitba vnímána jako motivační posila pro vlastní poslání, ale jako prostředek přímluvy za ostatní lidi, se kterými se respondenti setkávají v rámci svého poslání (S2, 8, 10). Kromě jediného respondenta (S11) nehledají vybraní salesiáni spolupracovníci v Písmu a duchovní literatuře zdroje možné motivace pro své poslání. Některým z nich se stane, že je náhodně osloví pasáž Písma, když jsou v období, kdy revidují smysl svého poslání (S5, 10, 11, 12, 13), stejně tomu je u duchovní literatury (S2, 5, 12). S11 cíleně hledá možné motivy pro další práci v Písmu i duchovní literatuře, nejčastěji teologických spisech a v knižně sepsaných svědectvích o síle života ve víře. Přináší mu to ukotvení jak víry samotné, tak i v oblasti poslání salesiána spolupracovníka. S4 rozvinul myšlenku, že kdyby byl příslušníkem jiného řeholního řádu s větším kontemplativním zaměřením, věnoval by se hledání motivace v modlitbě nebo četbě možná více. Podle něj však takto salesiánská rodina ale zaměřena primárně není.

Tato oblast zjišťování úzce souvisí s doporučeními pro hledání motivace, které vzešly z obsahové analýzy dokumentu „Plán apoštolského života“. Přijímání svátostí většina respondentů (S1, 3, 4, 7, 9, 11, 12, 13) vnímá pouze motivaci ve víře v osobní rovině bez návaznosti na své poslání salesiána spolupracovníka. Z tohoto úhlu pohledu

lze tedy konstatovat, že odpovědi jsou v rozporu s doporučením dokumentu ASC.¹⁴⁷ Na možné propojení sebepojetí vlastní existence s rolí salesiána spolupracovníka do jediné identity¹⁴⁸ ukazují odpovědi některých respondentů (S 2, 4, 8, 10), kteří v tomto kontextu nerozlišují mezi posilou osobní víry a posláním. S4 tento postoj vyjadřoval napříč celým rozhovorem. Modlitby jsou využívány jako možný motivační zdroj, zvláště pokud obsahují prosbu za vlastní posláním (S 3, 5, 6, 7). Modlitby, které jsou formulovány jako poděkování za pomoc, které se jejich autorovi dostává, vykazují známky obráceného principu reciproční motivace, tedy touhy odčinit poskytnutou pomoc.¹⁴⁹ Někteří respondenti přiznali, že se nemodlí tak často, jak by měli či chtěli. Využití Písma jako motivačního zdroje v posláním využívají někteří respondenti čistě náhodně (S5, 10, 11, 12, 13), kdy je osloví určitá pasáž písma ve chvílích, kdy pociťují nejistotu v oblasti svého posláním. V takových chvílích by jim ale cílené hledání motivace v Písmu¹⁵⁰ mohlo pomoci, což je i doporučením obsaženým v ASC.¹⁵¹ Stejně tomu tak je u výsledků z dotazů na duchovní literaturu. Ačkoli jsou požadavky na některé motivační zdroje v „Plánu apoštolského života“ definovány četností jako každodenní, nepraktikují je respondenti v této frekvenci. Většina jejich odpovědí naznačovala, že práce se všemi výše vyjmenovanými motivačními zdroji probíhá především v rámci pravidelného společného setkání tzv. ústraní. Z odpovědí vyplývá, že tato setkání dokážou saturovat potřeby motivace v posláním, které definuje dokument ASC.¹⁵² Tato vlastnost může mít však i dekompenzační efekt na respondenty, protože je nemotivuje k individuálnímu hledání motivačních zdrojů. Tato možná pasivita může však souviset s vysokou časovou a energetickou náročností dobrovolnických činností, které je nedílnou součástí posláním salesiánů spolupracovníků.¹⁵³

¹⁴⁷ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 25 - 26

¹⁴⁸ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 86 - 87

¹⁴⁹ Srov. tamtéž s. 37

¹⁵⁰ Srov. tamtéž s. 89

¹⁵¹ Srov. SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. *Plán apoštolského života*. s. 56 - 57

¹⁵² Srov. tamtéž s. 61 – 62

¹⁵³ Srov. a blíže MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 10 - 28

3.4 Oblast: Religiózní a spirituální motivace v poslání salesiána spolupracovníka

3.4.1 Imitace Božího jednání, cesta k eschatologické odměně a pokání za spáchané hříchy

Většina respondentů imitaci Božího jednání nevnímá jako možnou motivaci v jejich poslání (S1 až 8, 10, 13), nicméně se snaží k druhým přistupovat tak, aby tím druzí Boha mohli poznat (S1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10). S3 si přeje, aby ostatní v jeho konání Boha mohli vidět, ale bojí se, aby efekt nebyl spíše opačný a neodradil je od hledání vlastní víry. S10 označil tento druh motivace za „sebestřednou“. Někteří respondenti však tento motivační model využívají (S9, 11, 12) a S11 ho považuje za důležitý. Většina respondentů nepovažuje za možnou motivaci ani odměnu za dobré skutky od Boha po jejich smrti (S1 až 10, 13), ale věří či doufají, že tomu tak bude, i když je to nemotivuje v jejich konání salesiána spolupracovníka (S1, 5, 7, 8, 9, 13). S4 považuje tento model za vypočítavost. Jediní dva respondenti (S11, 12) uvedli, že tato motivace je poháněna v jejich činnostech salesiána spolupracovníka a považují ji za hlavní. S12 svou odpověď rozvedl: „...je to jeden z hlavních motorů, a nepřijde mi to sobecký... kdo by nechtěl pro sebe dobro, pro druhý samozřejmě, ale tím i pro sebe, vždyť je to v pořádku... některý lidi se za to stydět, že to jako dělají proto, aby z toho jako něco měli, já to dělám proto, abych z toho něco měl... myslím na sebe, nejenom na druhý.“ Žádný respondent svoje poslání salesiána spolupracovníka nemotivuje tím, že by své hříchy odčinil skrze tuto službu druhým (S1 až 13), pouze S5 připustil, že občas pokání za hříchy vykoná formou zaslání finanční příspěvku na dobročinné účely, které ale nesouvisí s dílem Dona Boska.

Povolání od Boha „být jeho obrazem“¹⁵⁴ nemotivuje většinu respondentů v jejich poslání salesiána spolupracovníka (S1 až 8, 10, 13). Za odmítáním tohoto motivačního modelu může být obava z toho, že by se s Bohem srovnávali nebo byli ztotožňováni, na kterou poukazuje odpověď S10, která ho označuje za „sebestředný“.¹⁵⁵ Podstatou této motivace je však projev skutků milosrdenství po vzoru Boží lásky např. přebíráním břemene potřebných.¹⁵⁶ Ani možná odměna od Boha po smrti za vykonané skutky dobra nemotivuje většinu respondentů (S1 až 10, 13), nemalá část z nich v ni

¹⁵⁴ Srov. Gn 1, 26-27

¹⁵⁵ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 40

¹⁵⁶ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 82 – 83

však doufá (S1, 5, 7, 8, 9, 13). Odpověď S4, jenž tuto motivaci považuje za vypočítavost, může signalizovat možný důvod v obavě z čistě egoistické motivace.¹⁵⁷ Na tuto možnost poukazuje i odpověď S12 (viz výše přímá citace), který z pomoci druhých chce mít také něco pro sebe, ale zároveň v jeho výpovědi bylo cítit nutkání si tuto potřebu obhájit. Jeho odpověď však ukazuje na možnost, že i altruistický princip pomoci může obsahovat egoistické pohnutky pomáhajícího.¹⁵⁸ Pohnutky, kdy v pomoci druhým hledá odměnu i pro sebe,¹⁵⁹ odborně nazvané jako egoistické, nelze však hodnotit čistě negativně, neboť svoje potřeby neupřednostňuje před prospěchem pomoci druhým.¹⁶⁰ Vyjádřil také předpoklad, že tuto motivaci mají i někteří ostatní, ale stud jim nedovolí, tento svůj postoj přiznat. Tato jeho dedukce souhlasí s problematikou nezištného altruistického chování.¹⁶¹ Vybrané salesiány spolupracovníky v jejich poslání vůbec nemotivuje pomoc druhým vnímaná jako odčinění vlastních hříchů, a to navzdory tomu, že by mohl být vnímán jako úkon pokání¹⁶² nebo součást svátosti smíření.¹⁶³

3.4.2 Spolupráce na naplnění Boží spravedlnosti a pomoc jako služba Bohu

Jako motivaci v poslání vnímají úsilí o naplnění spravedlnosti někteří respondenti (S1, 5, 9, 10, 11, 12), S9 se modlí, aby byl nástrojem Boha, který jeho spravedlnost nastoluje. Zbytku respondentů (S2, 3, 4, 6, 7, 8, 13) tento model nepomáhá v plnění úkolů salesiána spolupracovníka. Naopak služba Bohu se ukazuje jako výrazný motivační prostředkem u vybraného vzorku salesiánů spolupracovníků (S1, 2, 3, 5, 7, 10, 11, 13) a v této službě motivuje i obraz Krista v příjemcích pomoci (S2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13). Tento motivační model se jeví jako hlavní u některých respondentů (S2, 5, 11, 13), např. S11 ji nazývá středobodem smyslu jeho poslání salesiána spolupracovníka a S13 jako službu v radosti. S1 hodnotí, že i když je velmi unaven, pomáhá mu právě motiv služby Bohu k aktivitám pro ASC. S3, 5 vidí tuto motivaci jako poděkování za vše, co pro ně Bůh vykonal, a proto mu chtějí takto sloužit. Pouze tři respondenty (S4, 5, 6) tento model vůbec nemotivuje. S8 ho nazývá jako spolupráci

¹⁵⁷ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 40

¹⁵⁸ Srov. tamtéž s. 36

¹⁵⁹ Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 18

¹⁶⁰ Srov. BATSON, Daniel. *Experimental Tests for the Existence of Altruism*. s. 69

¹⁶¹ Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16-18

¹⁶² Blíže viz Katechismus katolické církve čl. 1438, 1460, 1473

¹⁶³ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURŇÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 84 – 86

s Bohem, S9 usuzuje, že Bůh nepotřebuje sloužit a chce službu ve prospěch bližních, zároveň se snaží Krista vidět v každém, ale nemotivuje ho to v poslání.

U šesti respondentů (S1, 5, 9, 10, 11, 12) můžeme pozorovat nejen silnou motivaci v podobě modelu přispívání k Boží spravedlnosti,¹⁶⁴ v němž spatřují základní poslání salesiánů spolupracovníků, jak ho stanovil jejich zakladatel Don Bosko. Stejně jako on se respondenti snaží zlepšovat podmínky především chudé mládeže.¹⁶⁵ V současné době nemusí jít pouze o materiální zdroje, na které se zaměřuje především motivační model naplňování Boží spravedlnosti, ale i duchovní chudobu a nerovný přístup ke vzdělání.¹⁶⁶ Zároveň tuto motivaci lze ztotožnit s obecnými principy normy spravedlnosti a boje s nerovností ve společnosti.¹⁶⁷ V těchto odpovědích respondentů lze vysledovat hodnotu humanitarismu jako nejvyššího principu rovnosti všech lidí a potřebě soucítění a sociální odpovědnosti.¹⁶⁸ Nasvědčuje tak, že tato motivace patří do oblasti altruismu. Velmi silnou motivací se pak ukázalo vidění Krista v příjemcích pomoci (S2, 3, 5, 6, 7, 10, 11, 12, 13), tento obraz pochází z Písma¹⁶⁹ a tím i v zobecněné formě lze nahlížet na pomoc druhým jako na službu Bohu (S1, 2, 3, 5, 7, 10, 11, 13). Tuto motivaci lze na první pohled zařadit do altruistické, a ačkoli je výpovědí samotného Krista, lze její charakter hodnotit jako doktrinální.¹⁷⁰ V této spojitosti s na možnou eschatologickou motivací, neboť pomoc potřebným přirovnávaná pomoci samotnému Kristu se nachází v podobenství o posledním soudu,¹⁷¹ lze ale opět uvažovat o této motivaci jako o egoistické, neboť může zajistit odměnu po smrti. Z výše uvedeného lze dále hodnotit, že jde o motivaci založenou na tradičních náboženských hodnotách,¹⁷² která má sílu překonávat i nedostatek energie (S3). Velmi zajímavou odpovědí se jeví odpověď S9 o tom, že Bůh nepotřebuje sloužit, ale chce, aby chom sloužili ostatním. Naráží tak na možné zkreslené představy o Bohu, které se dotýkají

¹⁶⁴ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 88 – 89

¹⁶⁵ Srov. JAYAPALAN, Raphael a kol. *The Salesian Family of Don Bosco*. 26 – 33. a srov. KUCHAR, Jaroslav. *Salesiáni a laici: Společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska*. s. 15

¹⁶⁶ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 88 – 89

¹⁶⁷ Srov. tamtéž s. 11 a 17

¹⁶⁸ Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 95 - 96

¹⁶⁹ Srov. Mt 25, 31-46

¹⁷⁰ Srov. BATSON, Daniel. *Experimental Tests for the Existence of Altruism*. s. 69

¹⁷¹ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 81 – 86

¹⁷² Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 95 - 96

možného nahlížení na Boha diskutovaných v teologii napříč historií až po současnou dobu.¹⁷³

3.5 Oblast: Osobní život

3.5.1 Výchova a vlastní zkušenost bezmoci

Z výpovědí v rámci šetření bylo často možné rozpoznat alespoň u jednoho z rodičů respondentů snahu předání motivace k pomoci druhým v rámci mezigeneračního učení vzorců chování (S1, 2, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13). To spočívalo v pomáhání druhým lidem mimo okruh rodiny. Respondenti pak k této hodnotě pomoci byli vedeni cíleně (S4, 9, 11) nebo pouze příkladem (S1, 2, 5, 8, 12, 13). Dva respondenti (S5, 6) nedokázali odpovědět, protože si nevzpomínali a dva (S1, 10) uvedli, že jejich rodiče nikomu nepomáhali, ani je nijak k pomoci nevedli. Zkušenosti plné odkázanosti na pomoc druhých osob byla vystavena většina respondentů (S3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13) a některé z nich (S3, 4, 7, 10, 11) tato zkušenost motivuje v pomoci druhým. Hlavní důvod vidí S4 v tom, že chce vracet pomoc, která mu byla poskytnuta a vidí ji jako závazek vůči druhým. Čtyři respondenti (S1, 2, 5, 12) se neocitli v situaci, která by vyžadovala významnou pomoc druhých osob.

Otázky zaměřené na rodinné poměry ve vztahu výchovy k hodnotě pomoci druhým a k vlastní zkušenosti se situací bezmocnosti byly do šetření zařazeny záměrně. Alespoň částečně se tak snažily získat přehled, z jakých základů by ještě mohla motivace k posláním respondentů vycházet. Zjištěné informace lze hodnotit na základě sociologické perspektivy tak, že motivace k pomoci druhým byla u většiny respondentů (S1, 2, 4, 7, 8, 9, 11, 12, 13) položena už v dětství socializací probíhající v rodině.¹⁷⁴ Zmíněné předávané hodnoty vedly u rodičů k setkávání s ostatními, utužování nebo navazování vztahů a kontaktů a začleňovali je do komunity, což pociťují i respondenti díky své vlastní angažovanosti.¹⁷⁵ Ve výchovných metodách nelze ani opomenout možnou snahu o aspekt generalizované reciprocity, tedy když se dítě naučí pomáhat

¹⁷³ Pozn. cílem práce není hodnotit správnost motivačních modelů. O problematice vnímání Boha obecně i jako zaměřeného na výkon blíže viz LACHMANOVÁ, Kateřina. *Karikatury Boha*. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., 2014. s. 6 – 34 a 52 – 57

¹⁷⁴ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 6 - 7, srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky* s. 88

¹⁷⁵ Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

druhým a zavede se tak ve společnosti, může na oplátku očekávat v nouzi pomoc druhých.¹⁷⁶ Tuto teorii doplňuje také odpověď S11, že výchova rodičů souvisela s dobou a celospolečenským nastavením, kdy si lidé více pomáhali, z čehož lze usuzovat i na vliv socio-kulturního prostředí¹⁷⁷ a vyššího občanského uvědomění¹⁷⁸ (*i když možná uměle vytvořeného dobovým režimem*). To opět ukazuje na možnou egoistickou rovinu této motivace, a to jak u rodičů, tak samotných respondentů. Vlastní zkušenost odkázanosti na pomoc druhých, která byla pak transformována do motivace k pomáhání (S3, 4, 7, 10, 11), pak může souviset s povinností a zodpovědností vůči komunitě (S4), ze které pomoc vzešla,¹⁷⁹ a opačně rozvinutému recipročnímu principu, kdy poskytnutou pomoc chce její příjemce v budoucnu aktivně oplatit.¹⁸⁰

Diskuze

Spolu s odborníky je možné se ptát, zda je možné zkoumat tak komplexní fenomén, kterým je motivace v jednání jedince k dobrovolnické činnosti.¹⁸¹ Odborníci se také nemohou shodnout, zda existuje altruismus jako chování jedince, které nesleduje žádný osobní prospěch.¹⁸² Výsledky tohoto šetření této problematice nasvědčují, nelze je však průkazně potvrdit. Z hlediska psychologického náhledu na téma motivace je nutné zvážit možnou nevědomou či vědomou snahu o zlepšení vlastního obrazu v očích tazatele. Tento jev může být spojen i se vztahem mezi tazatelem a respondenty a mohl negativně ovlivnit výsledky tohoto šetření. Ty mohou být ovlivněny i religiózním rozměrem některých částí rozhovoru a primárně i v kontextu toho, že salesiáni spolupracovníci jsou druhem náboženské společnosti. Předpoklad respondentů mohl ovlivnit jejich odpovědi tím, že své poslání zaměřené na službu bližnímu vnímají pouze jako čistě altruistickou motivaci. Další otázkou, která se objevila během zpracování dat ze zjištění, je problém intuitivního či podvědomého hledání motivace v poslání, kterou není respondent schopen vědomě zodpovědět, zvláště v období, kdy nepocítuje ztrátu

¹⁷⁶Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

¹⁷⁷Srov. tamtéž s. 6 - 7 a srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky* s. 88

¹⁷⁸Srov. MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. *Prosociální charakteristiky*. s. 89

¹⁷⁹Srov. MATULAYOVÁ, Tatiana; JURNÍČKOVÁ, Pavlína; DOLEŽEL, Jakub a kol. *Motivace k dobrovolnictví*. s. 11

¹⁸⁰Srov. tamtéž s. 11

¹⁸¹Srov. NAKONEČNÝ, Milan. *Motivace lidského chování*. s. 6

¹⁸²Srov. ZÁŠKODNÁ, Helena, MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování*. s. 16 - 18

motivace a smyslu v poslání salesiána spolupracovníka. U takových respondentů v rámci jejich odpovědí mohlo dojít ke zkreslení, kdy odpovídali, že takovou motivaci nepocítují, nebo nevyhledávají. Nevýhodou tohoto zjišťování se ukázalo také nedostatečné doplňující dotazování, které by zpřesňovalo jednotlivé odpovědi respondentů hlavně při hledání dodatečných motivačních modelů. U mnohých odpovědí, které se zprvu jeví jako popisující čistě altruistické motivace, byly při jejich zpracování odhaleny možné egoistické pohnutky, které by respondenty mohli motivovat v jejich poslání. Po prvotní analýze dat mohl být proveden ještě jeden doplňující rozhovor, který by tyto předpoklady ověřil nebo vyvrátil.

Závěr

Povolání salesiána spolupracovníka jako druh dobrovolnické činnosti není možné promýšlet bez motivace k tomuto poslání. Tato práce se soustředila na hledání možných motivačních zdrojů v pokračování díla Dona Boska. Cílem této práce bylo podat popis možných motivací k poslání u salesiánů spolupracovníků a zhodnotit jakou roli mají pro poslání vybraných salesiánů spolupracovníků.

V teoretické části byli představeni salesiáni spolupracovníci. Tento jejich popis byl zasazen do širšího rámce informací o zakladateli Donu Boskovi, jeho působení a dílo, které vytvořil. Dále pak bylo představeno společenství salesiánské rodiny a její tři hlavní skupiny, které ustanovil sám Don Bosko. Po podrobném popisu salesiánů spolupracovníků, který obsahuje historii založení, principy fungování a pokud možno aktuální data tohoto společenství. Dále byly vydefinovány základní pojmy jako motivace dobrovolníků, altruismus. Protože je ASC náboženskou společností, byly také vydefinovány možné spirituální a religiózní motivace k poslání. Pro získání co možná nejkompaktnějšího informačního přehledu bylo popsáno ještě prostředí, ve kterém se respondenti pohybují pomocí popisu farnosti a její historie. Byla provedena také obsahová analýza závazného dokumentu ASC „Plánu apoštolského života“. Díky ní bylo zjištěno, že obsahuje další motivace k poslání salesiánů spolupracovníků, které se týkají převážně v oblasti víry. Jako možné motivace byly objeveny v přijímání svátostí, modlitbě a jejich hledání v Písmu a duchovní literatuře. I tato zjištění byla použita jako možná východiska šetření.

Praktická část se zaměřila na zhodnocení informací z polostrukturovaných rozhovorů s třinácti respondenty pomocí kvalitativní metodologie, kdy byla provedena obsahová analýza a kritická reflexe zjištění. Jednotlivé otázky byly rozděleny do pěti oblastí, které mapují vlastní vnímání a vstup do společenství, komunitní život ve společenství, víru, spirituální a religiózní motivace k poslání a osobní život. Transkripce, která byla pořízena, nebyla do práce zveřejněna z důvodu zachování anonymizace.

Odpověď na první výzkumnou otázku „Jaké jsou možné motivační modely pro poslání salesiánů pracovníků?“ se snažila přinést teoretická část této práce. Motivaci v dobrovolnictví je vždy nutné promyslet v kontextu altruismu i osobního prospěchu dobrovolníka. Tyto dva modely vychází ze zevrubného zkoumání odborníků, které

i přesto není schopno plně zachytit tak komplexní fenomén jako je motivace. Navzdory tomu byly tyto pojmy široce vymezeny a popsány, aby bylo možné se pokusit je hledat v odpovědích respondentů. Z psychologické perspektivy je motivace založena na saturaci lidských potřeb a ze sociologického se věnuje vlivu socio-kulturního prostředí a procesu socializace, díky němuž dochází k navyšování sociálního kapitálu (setkávání a navazování vztahů, kontaktů, členství v komunitě. Dobrovolník také zvažuje v sociálních situacích své náklady a výhody spojené s činností. Jako altruistickou lze vidět motivaci, která je způsobená nekalkulováním s možným ziskem, zájem o druhé, empatie sociální odpovědnost a religiozita. Skrze tuto motivaci dochází k potlačení vlastního egoismu a dobrovolník obětuje svoje zájmy ve prospěch pomoci druhým. Protože je ASC náboženskou společností, byly nalezeny další možné modely vycházející z dějin církevní praxe. Možnou motivaci ke svému povolání může salesián spolupracovník spatřovat ve snaze svou službou napodobit Boží milosrdenství, aby příjemci pomoci takto mohli poznat Boha, úsilím skrze poslání získat odměnu od Boha po své smrti a jako napravení důsledků svých hříchů. Dále ho pak může motivovat uskutečňování Boží spravedlnosti svými činnostmi pro potřebné a vnímání své služby jako službu Bohu. Mezi nabídky směrem k vlastnímu poslání salesiána spolupracovníka zprostředkované ASC lze počítat hledání motivace viděné v přijímání eucharistie a svátosti smíření, pravidelnou modlitbu a studium Písma i duchovní literatury.

Z šetření vyplynulo, že představa respondentů o salesiánovi spolupracovníkovi, který ve svém poslání povzbuzován pouze altruistickými motivačními modely, je v rozporu se zjištěními výsledky v dalších oblastech. Salesián spolupracovník se tak identifikuje skrze své poslání, které navazuje na dílo Dona Boska tím, že koná dobro, což ukotvuje jeho smysl života a možnost naplnit smlouvu s Bohem. Vybraní salesiáni spolupracovníci vstupovali do ASC nejen kvůli hledání vlastního smyslu či prohloubení služby křesťana, ale hlavně díky osobnímu setkání s jinými členy tohoto sdružení. První kontakt s ASC ve všech případech probíhal skrz osobní setkání s členem. Ke vstupu je vedla i potřeba někam patřit, budovat vztahy a uznání, což je uspokojení vlastních potřeb souvisejících se sounáležitostí a což lze považovat jakou součást egoistické motivace. Příprava ke vstupu do sdružení probíhala u respondentů rozdílně v důsledku doby, kdy probíhala, motivační modely, které byly aplikovány na respondenty, nebyly zjišťovány. Slib, který salesiáni spolupracovníci skládají, a jeho obnova může dlouhodobě motivovat v poslání vybrané salesiány spolupracovníky, podporuje

soudržnost a příslušnost ke skupině stvrzením společných zásad a dá se o něm uvažovat jako o normativní motivaci a nepřikládali jí takový význam ve vztahu ke svému poslání. Altruismem lze nazvat snahu respondentů dosáhnout ideálu, který představuje zakladatel Don Bosko a jeho jednání, potlačuje vlastní potřeby a podněcuje k nezištné pomoci druhým. Vybrané salesiány spolupracovníky také motivovala interakce v komunitě především jistotou sociální opory a pomoci, pocitem přijetí, vytvářením vztahů. Tato egoistická motivace má ale altruistické přesahy, protože motivuje k poslání, i když není nijak materiálně ohodnoceno. V odpovědích se ukázalo, že komunita a její vztahy jsou velmi silným zdrojem motivace. Respondenti vnímají ostatní členy salesiánské rodiny jako možný zdroj uspokojení vlastních duchovních potřeb. Motivace, které vzešly z analýzy dokumentu ASC, nepovažují respondenti za významné, což může souviset s dostatečným saturováním motivace v těchto duchovních potřebách v rámci pravidelných setkání místního společenství. Spirituální a religiózní motivace jako další možné inspirace vycházející z vlastní víry, i u nich bylo možné pozorovat kombinaci altruistických (pomoc bližnímu, empatie) a egoistických motivací (odměna od Boha). Respondenti pravděpodobně některé modely odmítali ze strachu, že by mohly být spojeny s egoistickými záměry, nebo se nad nimi vůbec jako nad možnou motivací k poslání nezamýšleli. K pomoci byla většina vybraných salesiánů spolupracovníků motivována již v dětství výchovou v rámci procesu socializace od rodičů. Pocit vlastní bezmocnosti se u některých respondentů transformoval do motivace k poslání, o takové bychom mohli mluvit jako o snaze o reciprocitu.

Výše uvedený přehled ukázal, že motivace u vybraných salesiánů nejsou pouze altruistické, jak předpokládali ve své představě o sobě samých. Dále vyplývá, že zdaleka největší roli v motivaci k poslání vybraných salesiánů spolupracovníků hraje sociální kapitál a vztahy s vlastní komunitou a také vzor v Donu Boskovi. Jedná se tedy o kombinaci egoistické a altruistické motivace. Jako méně motivačními modely k poslání salesiána spolupracovníka lze hodnotit slib, péči ostatních členů salesiánské rodiny, přijímání svátostí, modlitby, imitaci Božího jednání, vlastní vidinu odměny po smrti. Vybrané salesiány spolupracovníky vůbec nemotivuje představa, že by motivaci mohli hledat v Písmu a duchovní literatuře a svou službou mohli odčinit své hříchy.

Rozdíly, které vplynuly z odpovědí respondentů, mohou být způsobeny individuálním vnímáním vlastní motivace k poslání v roli salesiána spolupracovníka.

Z některých výpovědí respondentů lze také vyvodit, že motivaci v některých situacích nebo oblastech vlastního poslání nepřikládají takovou váhu. Možné důvody tohoto vnímání jsou rozvedeny v diskuzi. Z výše uvedeného lze usuzovat, že práce splnila stanovený cíl vyjádřený v první výzkumné otázce, a přinesla deskripci možných motivačních modelů k poslání salesiána spolupracovníka. I když motivace je komplikovaný problém, který nebyl dosud zcela objasněn, snažila se praktická práce zodpovědět i druhou výzkumnou otázku. Provedené šetření pomocí rozhovorů a jeho následná analýza se snažily přinést možné posouzení, jakou mají roli jednotlivé motivační modely v poslání vybraných salesiánů spolupracovníků.

Při práci s daty z rozhovorů se vynořila další témata, která by mohla být předmětem samostatného zkoumání. Nebylo v možnostech této práce, aby se zaměřila na možné motivační zdroje, které jsou obsaženy ve formačních tématech pravidelných setkání místního společenství salesiánů spolupracovníků. Díky tomuto zkoumání by mohly být jeho výsledky porovnány s výsledky této práce. Přispělo by to ke komplexnímu náhledu na problematiku motivace v poslání salesiánů dobrovolníků. Dalším zajímavým tématem k možnému zkoumání se ukázalo vztah osobního prospěchu ze spásy a vlastní apoštolátní či evangelizační činnosti. Respondenti ve svých odpovědích tuto osobní egoistickou rovinu motivace často odhodlaně odmítali. V protikladu k těmto obavám (zřejmě z rizika pýchy) se jevila odpověď jednoho z respondentů, který nejen že tento osobní přínos jako motivaci uvedl, ale mínil, že motivace vlastní spásou mají i ostatní. Zkoumání by nemuselo probíhat pouze ve skupině salesiánů spolupracovníků, ale i v širší cílové skupině zasvěcených osob či věřících lidí.

Použité zkratky¹⁸³

zkratka	italský originální název	český název
SDB	Salesiani Don Bosco	Salesiáni Dona Boska
FMA	Figlie di Maria Ausiliatrice	Dcery Panny Marie Pomocnice
ASC	Associazione Salesiani Cooperatori	Sdružení salesiánů spolupracovníků

¹⁸³ Pozn. Uvedené zkratky jsou v souladu se zkratkami, které užívají členové salesiánské rodiny sv. Dona Boska.

Seznam použitých zdroj

Literatura

BATSON, Daniel. Experimental Tests for the Existence of Altruism. Philosophy of Science Association. 1992, Volume 2.

BUCCELATO, Giuseppe, SANTONI, Paolo, WIRTH, Morand. Il cammino di una profezia. Torino: Elledici, 2015. ISBN 978-88-01-05783-6

CANDA, E. R., FURMAN, L. D. Spiritual diversity in social work practice. The heart of helping. Oxford: Oxford University Press, 2010. ISBN 978-01-9537-279-3

DE FIORES, Stefano, GOFFI, Tullo. Slovník spirituality. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999. ISBN 80-7192-338-9

DUDLEY, J. R. Spirituality Matters in Social Work: Connecting Spirituality, Religion and Practice. New York: Routledge, 2016. ISBN 978-04-1574-704-2

FERRERO, Bruno. Vychovávej jako Don Bosco. Praha: Portál, 2007. ISBN 987-80-7367-294-2

FONTANA, Umberto. Člověk a zasvěcení v duchu Dona Boska po sto letech od jeho smrti. Praha: Portál, 1992. ISBN 80-85282-36-4

HENDL, Jan. Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN: 978-80-7367-485-4.

JAYAPALAN, Raphael a kol. The Salesian Family of Don Bosco. USA: G&H Soho, 2020. ISBN 978-08-0915-714-3

KAPLÁNEK, Michal. Výchova v salesiánském duchu. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0126-7

KILIÁN, Jan a kol. Teplice. Praha: Nakladatelství lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-339-6

KUCHARŤ, Jaroslav. Salesiáni a laici: Společenství a sdílení ducha a poslání Dona Boska. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-193-2

- LACHMANOVÁ, Kateřina. Karikatury Boha. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., 2014. ISBN 978-80-7195-767-6
- MATULAYOVÁ, Tatiana, JURNÍČKOVÁ, Pavlína, DOLEŽEL, Jakub a kol. Motivace k dobrovolnictví, Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. ISBN 978-80-244-5110-7
- MLČÁK, Zdeněk, PAULÍK, Karel, ZÁŠKODNÁ, Helena (eds.). Osobnost v kontextu prosociálního chování a zátěžové odolnosti. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Filozofická fakulta, 2008. ISBN 978-80-7368-532-4
- MLČÁK, Zdeněk, ZÁŠKODNÁ, Helena. Prosociální charakteristiky osobnosti dobrovolníků. Ostrava: Filozofická fakulta Ostravské univerzity v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-462-7
- NAKONEČNÝ, Milan. Motivace lidského chování. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0592-7
- NOLEN-HOEKSEMA, Susan; FREDERICKSON, Barbara L.; LOFTUS, Geoffrey; WAGENAAR, Willem. a kol. *Psychologie Atkinsonové a Hilgarda*. Praha: Portál 2012. ISBN 978-80-262-0083-3
- PILEČEK, Jan. Koncept sociálního kapitálu: pokus o přehled teoretických a metodických východisek a aplikačních přístupů jeho studia, in: *Geografie 2010*, 115 (1)
- POSATA, M. E., COSTA, A., CAVAGLIA, P. Moudrost života. Dopisy Marie Dominky Mazzarello. Olomouc: Matice cyrilometodejská s. r. o., 2008. ISBN 978-80-7266-290-6.
- REICHEL, Jiří. Kapitoly metodologie sociálních výzkumů. Praha: Grada Publishig. 2009. ISBN 978-80-247-3006-6.
- SDRUŽENÍ SALESIÁNŮ SPOLUPRACOVNÍKŮ. Plán apoštolského života. Praha: Sdružení salesiánů spolupracovníků v České republice, 2015. *Pozn. nemá ISBN*
- SCHIÉLÉ, Robert. Don Bosco. Praha: Portál 1999. ISBN 80-7178-196-7
- SLOUK, Petr. Obnova farnosti. Brno: Biskupství brněnské, 2005. ISBN 80-75263-65-3

TOPINKA, Daniel. *Metody a techniky výzkumu v sociální práci*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2013. ISBN 978-80-244-3853-5.

ZÁŠKODNÁ, Helena; MLČÁK, Zdeněk. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Praha: Triton, 2009. ISBN 978-80-7387-306-6

Elektronické zdroje

ASC Sdružení salesiánů spolupracovníků. *Kdo jsme?* [online]. Sdružení salesiánů spolupracovníků 2024. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z:
<https://asczech.cz/rs/showpage.php?name=kj>

Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích - k 1. 1. 2021* [online]. Praha, 30. dubna 2021. [cit. 20. 5. 2024] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/pocet-obyvatel-v-obcich-k-112021>

JANČAŘÍK, Zdeněk. *18. prosince a salesiáni*. [online]. Salesiáni Dona Boska 2024. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z: <https://www.sdb.cz/top/18-prosinec-a-salesiani/>

Salesiáni Teplice, 2022. *Farnosti a kostely*. [online]. SDB Teplice. [cit. 23. 5. 2024]. Dostupné z: <https://salesianiteplice.cz/farnost/farnosti-a-kostely/>

Salesiáni Teplice, *Živý dům* [online]. 2022 [cit. 21. 3. 2024]. Dostupné z:
<https://salesianiteplice.cz/zivy-dum/>

Sociologická encyklopedie. *Altruismus*. [online]. Aktualizováno 11. 12. 2017. [citováno 05. 05. 2024]. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Altruismus>

STUKAS, Arthur; WILSON, Sarah. *Understanding Motivations to Volunteer*. [online]. Volunteering Australia, 2022. [citováno 12. 05. 2024]. Dostupné z
https://volunteeringstrategy.org.au/VRP_Understanding-Motivations-toVolunteer

PŘÍLOHY

Příloha č. 1 – Sada otázek pro vedení rozhovoru

Oblast Salesiáni spolupracovníci – vnímání a vstup do společenství

1. Popište stručně salesiány spolupracovníky? Představte si, že vysvětlujete člověku, který o nich nikdy neslyšel: kdo jsou a co je jejich úkolem?
2. Čím konkrétně Vás oslovilo toto společenství?
3. Jak probíhala příprava pro vstup do tohoto společenství?
4. Ptal se v průběhu přípravy někdo na motivaci, která Vás vede k životu v tomto poslání?
5. Vracíte se někdy ke slibu, který jste složil/a jako vyjádření salesiánského povolání při vstupu do společnosti? Jak často obnovujete tento svůj slib? Jak Vás to motivuje v další práci?
6. Jak moc je pro Vás inspirativní život a dílo Dona Boska? V čem Vás motivuje k práci salesiána spolupracovníka?
7. Vnímáte v rámci svého působení salesiána spolupracovníka nějaké osobní poslání? Jaké?

Oblast: Komunitní život ve společenství

8. Jak často se setkáváte s ostatními spolupracovníky v rámci plánovaných setkání? Co je náplní těchto setkání?
9. Motivují Vás tato setkání ve Vašem poslání, a čím Vám jsou přínosná?
10. Scházíte se i mimo oficiální skupinová setkání, třeba jen s některými spolupracovníky? Co je náplní těchto setkání? Jaký přínos pro Vás mají?
11. Pomáháte si navzájem s ostatními spolupracovníky? V jakých situacích? Jak tato pomoc vypadá? */např. modlitba, psychická podpora, nebo i reálná pomoc/*
12. Povzbuzujete se navzájem ve svém poslání? Jak Vy motivujete ostatní salesiány spolupracovníky k vykonávání úkolů ve společnosti?
13. Povzbuzují či pomáhají Vám ve Vašem poslání řeholníci SDB nebo řeholnice FMA? Jak tato podpora/pomoc probíhá?

Oblast: Víra a já

14. Posilují Vás ve Vašem poslání svátosti: eucharistie a svátost smíření? Co pro Vás tyto svátosti znamenají?

15. Jaké místo ve Vašem poslání salesiána spolupracovníka zaujímá modlitba jako posila? Jak často a komu sebe a své poslání v modlitbě svěřujete?
16. Pomáhá Vám v poslání studium a rozmyšlení Písma?
17. Motivuje Vás v poslání četba duchovní literatury? Jak často se jí můžete věnovat, o jakou jde a jak Vás motivuje? */např. životopisy svatých, církevní dokumenty, spisy teologů, svědectví věřících o jejich službě nebo víře apod./*

Oblast: Religiózní motivace spolupracovníka

18. Vnímáte to, že díky činnostem Vašeho poslání mohou i ostatní lidé poznat Boha? Jakou důležitost tomu přikládáte při konání těchto činností?
19. Věříte v to, že za Vaše dobré skutky budete po své smrti Bohem odměněni? Jak moc Vás to motivuje ve Vašem poslání?
20. Vnímál/a jste někdy svou pomoc druhým v rámci poslání salesiána spolupracovníka jako pokání za vlastní spáchaný hřích? Jak často a při jaké příležitosti to bylo?
21. Myslíte si, že Vaše poslání naplňuje Boží spravedlnost tím, že narovnává určité rozdíly ve společnosti? Je pro Vás tato hodnota podstatná ve Vašem působení salesiána spolupracovníka?
22. Vnímál/a jste někdy svou službu salesiána spolupracovníka jako službu Bohu? Vidíte v potřebných, kterým pomáháte, Krista? Motivuje Vás tato představa ve vašem poslání?

Oblast: Osobní život

23. Když jste byl/a dítětem, vzpomínáte si, že by rodiče (příp. ten, kdo Vás vychovával) pomáhali druhým lidem? Jak tato pomoc vypadala, šlo o pravidelnou pomoc, nebo spíše výjimečnou? Vedli vás rodiče k pomoci druhým?
24. Věnujete se ještě jiné dobrovolné pomoci mimo dílo salesiánů: darování krve, dobrovolník v nemocnici apod.? Myslíte, že byste se jim věnoval/a, kdybyste nebyl salesián spolupracovník?
25. Zakusil/a jste někdy situaci, kdy jste sám potřeboval/a pomoc druhých? Myslíte si, že tato zkušenost Vás ovlivnila natolik, že chcete pomáhat druhým?
26. Ovlivňuje poslání salesiána spolupracovníka Váš každodenní život a jak? *(Ať už kladně či negativně.)*

Příloha č. 2 – Vzor informovaného souhlasu

Souhlasím s poskytnutím rozhovoru a jeho následným využitím pro účely bakalářské práce „Motivace k poslání salesiánů spolupracovníků“, kterou vypracovává student 3. ročníku Martin Budek, DiS. bakalářského oboru Sociální a pastorační práce na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy.

Podpisem vyjadřuji souhlas s následujícími body:

- Byl/a jsem informován/a o účelu rozhovoru, kterým je sběr dat pro potřeby zjišťování bakalářské práce.
- Bylo mi sděleno, jaký bude mít rozhovor průběh. Jsem seznámen/a s právem odmítnout odpověď na jakoukoli otázku. Rozumím tomu, že mohu do 01. 04. 2024 odstoupit z tohoto zjišťování. Všechny mnou poskytnuté informace poté budou z práce odstraněny a získaná data z rozhovoru vymazána ještě před jejím zveřejněním.
- Souhlasím s pořízením audio nahrávky následujícího rozhovoru a jejím následným zpracováním. Zvukový záznam rozhovoru nebude poskytnut třetím stranám a po obhájení bakalářské práce bude vymazán.
- Byl/a jsem obeznámen/a s tím, že z rozhovoru bude pořízena transkripce pro účely zpracování dat, která bude důsledně anonymizována, takovým způsobem, aby byla zajištěna anonymita i po skončení rozhovorů, která znemožní identifikaci mé osoby či jiných. Takto upravená transkripce bude v práci analyzována a interpretována a to za pomoci nepřímých a přímých citací. Tato transkripce nebude součástí práce a po jejím obhájení bude skartována.
- Tento informovaný souhlas bude přístupný k nahlédnutí pouze komisi u obhajoby této bakalářské práce, jinak nemůže být poskytnut třetím stranám. V příloze bakalářské práce se bude vyskytovat pouze prázdný vzor tohoto souhlasu.
- Svým podpisem stvrzuji, že všem výše uvedeným podmínkám rozumím a souhlasím s nimi.

Souhlas poskytuje – jméno a datum narození:

V Teplicích, dne:

podpis: